

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Liucijos Baliutavičiūtės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

**Magistro darbas
Sprendimas už akių**

Vadovas: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius
Recenzentas: lekt. Egidijus Laužikas

Vilnius
2017

Turinys

Ižanga	3
1. Sprendimo už akių sąvoka, tikslai ir rūšys	5
1.1. Sprendimo už akių tikslai.....	5
1.2. Sprendimo už akių rūšys	8
2. Sprendimo už akių instituto raida	11
2.1. Sprendimo už akių raida nuo 2003 m.	11
2.2. Sprendimo už akių reglamentavimo pakeitimai 2011 metais	20
2.3. Naujausi Civilinio proceso pakeitimai	25
3. Sprendimo už akių priėmimas ir turinys.....	29
3.1. Sprendimo už akių priėmimo sąlygos	29
3.2. Sprendimo už akių priėmimo tvarka ir turinys	41
4. Sprendimo už akių peržiūrėjimas	44
Išvados	51
Šaltinių sąrašas.....	52
Santrauka.....	57
Summary	58

Ižanga

Civilinis procesas grindžiamas rungimosi principu reiškiančiu, kad kiekviena šalis turi teisę ir pareigą teismui pateikti savo reikalavimus ir atsikirtimus bei tai įrodančias aplinkybes.¹ Paprastai teismo sprendimas priimamas bylos nagrinėjime dalyvaujant abejoms bylos šalims, abi šalys kviečiamos dalyvauti teismo posėdžiuose, abi turi pareigą pateikti procesinius dokumentus. Aktyvus abiejų šalių dalyvavimas bylos nagrinėjimo procese yra siekiamybė, tačiau ne visada pavyksta tai užtikrinti. Neišvengiamai pasitaiko tokių atvejų, kai viena iš šalių nedalyvauja teismo posėdžiuose arba nepateikia reikalingų procesinių dokumentų, todėl reikalingas mechanizmas, kuris leistų priimti sprendimą ir išspręsti bylą, nepaisant pasyvaus šalies elgesio. Sprendimo už akių institutas egzistuoja, nes šalies pasyvus elgesys neturi užkirsti kelio teismų teisingumo vykdymo funkcijai įgyvendinti. Svarbu tai, kad sprendimo priėmimas nedalyvaujant vienai iš šalių, tai yra sprendimas už akių, negali paneigti pasyviosios šalies procesinių teisių. Sprendimo už akių priėmimas nuo įprasto sprendimo priėmimo skiriasi tuo, jog priimant sprendimą už akių neįgyvendinamas principas *audiatur et altera pars*. Sprendimo už akių institutas turi išlaikyti pusiausvyrą tarp civilinio proceso operatyvumo ir pasyviosios šalies procesinių teisių garantijų priimant sprendimą už akių. Įstatyme turi būti įtvirtintas toks reguliavimas, kuris geriausiai leistų įgyvendinti sprendimo už akių instituto tikslus ir užtikrintų šio instituto veiksmingumą. Surasti kompromisą pasirodė gana problematiška, todėl išreikšta ne viena iniciatyva dėl sprendimo už akių reglamentavimo pakeitimo. Nuo Civilinio proceso kodekso įsigaliojimo ne vieną kartą keista ne tik sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka, bet ir sprendimo už akių priėmimo sąlygos.

Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigalios Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – Civilinio proceso kodeksas) pakeitimai, susiję su sprendimo už akių reglamentavimu, todėl svarbu išanalizuoti, kodėl reikėjo keisti sprendimo už akių reglamentavimą, kokias problemas kėlė ankstesnis reglamentavimas, kodėl priimti būtent tokie pakeitimai, ar įsigaliosiantys pakeitimai padės išspręsti minėtas problemas. Nors sprendimo už akių institutas ne kartą nagrinėtas įvairiuose moksliniuose darbuose, tačiau prieš įsigaliojant Civilinio proceso kodekso pakeitimams ir vėl prasminga prisiminti sprendimo už akių institutą.

Darbo tikslas – išanalizuoti sprendimo už akių instituto problematiką.

¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 12 str.

Darbo uždaviniai – pagrįsti sprendimo už akių instituto tikslus, išanalizuoti sprendimo už akių instituto raidą, sprendimo už akių priėmimo sąlygas, tvarką ir sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimą.

Kaip identifikuoja magistro darbo pavadinimas, šio darbo tyrimo objektas yra sprendimo už akių institutas Lietuvos civiliniame procese daugiau neaptariant užsienio valstybių praktikos, o tik pateikiant tam tikrus pavyzdžius.

Darbe naudojami šie tyrimo metodai: lingvistinis, teleologinis, sisteminis, loginis, istorinis. Pasitelkus lingvistinį metodą aiškinamos sprendimo už akių institutą reglamentuojančios normos. Teleologinis metodas naudojamas norint nustatyti įstatymų leidėjo tikslus priimant, keičiant ar panaikinant Civilinio proceso kodekso normas, reglamentuojančias sprendimo už akių priėmimą. Sisteminis metodas reikalingas vertinant tarpusavyje susijusias įstatymo normas. Naudojant loginį metodą pateikiami vertinimai, formuluojamos išvados. Istorinis metodas naudojamas analizuojant sprendimo už akių instituto raidą.

Po Civilinio proceso kodekso įsigaliojimo sprendimo už akių institutui skirta nemažai dėmesio, šis institutas analizuojamas civilinio proceso vadovėliuose, keli autoriai parašė straipsnių, išimtinai skirtų sprendimo už akių instituto analizei, 2014 m. Vilniaus universitete apginti du magistro darbai tema „Sprendimo už akių instituto naujovės ir jų taikymas Lietuvos teismų praktikoje“, tačiau dar nėra mokslinių darbų, kurie analizuotų naujausius sprendimo už akių instituto pakeitimus, tuo šis magistro darbas yra originalus.

Pagrindinis šaltinis, kuriuo remiamasi šiame darbe, be abejo yra Civilinio proceso kodeksas. Rašant šį magistro darbą sisteminti ir analizuoti doktrininiai teisės šaltiniai. Pagrindiniai specialiosios literatūros šaltiniai: Vytauto Nekrošiaus straipsnis „Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai“, Rimanto Simaičio straipsnis „Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese“, Artūro Driuko ir Virgilijaus Valančiaus vadovėlis „Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas“, magistro darbe naudojami dėl išsamumo ir juose pateiktų vertingų įžvalgų. Be abejo, šiam darbui labai svarbi teismų praktikos analizė, padedanti suprasti Civilinio proceso kodekso normų esmę ir praktinį taikymą.

1. Sprendimo už akių sąvoka, tikslai ir rūšys

Civilinio proceso kodekse nustatyta, kad sprendimas už akių priimamas, kai viena iš bylos šalių nedalyvauja parengiamajame posėdyje, teismo posėdyje, nepateikia atsiliepimo į ieškinį arba nepateikia paruošiamojo dokumento.² Nors Civilinio proceso kodekse nėra sprendimo už akių sąvokos, tačiau sprendimas už akių apibūdinamas nurodant aplinkybes, kurioms esant priimamas toks sprendimas. Konstitucinio Teismo doktrinoje pasisakyta, kad sprendimo už akių priėmimas – tai specifinis ginčų civilinėje byloje sprendimo būdas, kai vienai iš proceso šalių nusišalinus nuo dalyvavimo nagrinėjant civilinę bylą ši byla yra nagrinėjama ir sprendimas yra priimamas nedalyvaujant tai šaliai.³ Sprendimo už akių priėmimas yra išimtis iš civiliniame procese taikomo rungimosi proceso.⁴ Šis institutas taikomas tuomet, kai šalis nesinaudoja savo teise būti išklaustyta.⁵ Taigi, sprendimas už akių - viena iš teismo priimamų sprendimų rūšių.

1.1. Sprendimo už akių tikslai

Sprendimo už akių apibrėžimas suponuoja tai, kad šio instituto tikslas yra skatinti šalis rūpintis proceso eiga. Teismų praktikoje pripažįstama, kad šiuo institutu siekiama užkirsti kelią proceso vilkinimui ir piktnaudžiavimui procesinėmis teisėmis bei nustatomi šalies pasyvaus elgesio padariniai. Sprendimo už akių institutu šalys ne tik skatinamos rūpintis proceso eiga, greitu ir ekonomišku bylos išnagrinėjimu, bet taip pat laiku ir rūpestingai pateikti savo poziciją teismui, sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis, nevilkinti proceso.⁶ Sprendimas už akių priimamas tuomet, kai šalys nepasinaudoja teise būti išklaudyta, tai yra tokiu atveju nėra įgyvendinamas *audiatur et altera pars* principas. Pasyvi šalis praranda savo teisę pateikti teismui savo argumentus, motyvus, nes laiku šios teisės neįgyvendino, taip pasireiškia neigiamas sprendimo už akių priėmimo poveikis pasyviajai šaliai. Pasyvų šalies elgesį Konstitucinis Teismas vertina kaip savanorišką

² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*.

⁴ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 672.

⁵ LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 172.

⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje R. B. v. BAB bankas SNORAS, Nr. 2-1748-178/2016*.

nusišalinimą nuo dalyvavimo civilinės bylos nagrinėjime ir atsisakymą bendradarbiauti, todėl sprendimo už akių priėmimas tokiais atvejais neprieštarauja Konstitucijai, nes kitaip *inter alia* būtų pažeistos sąžiningos proceso šalies teisės nagrinėjant bylą. Pripažįstama, kad sprendimo už akių institutu siekiama konstituciškai pagrįstų tikslų.⁷ Taigi, bylos šalys turi pareigą viso proceso metu elgtis aktyviai, skatinti proceso eigą, kaip įtvirtinta Civilinio proceso kodekso 7 str. 2 d. Žinojimas, kad dėl pasyvaus elgesio gali būti priimtas sprendimas už akių ir dėl to atsirandantys nepalankūs padariniai, turėtų paskatinti šalis rūpintis proceso eiga.

Kitas sprendimo už akių tikslas – užtikrinti bylos nagrinėjimo proceso operatyvumą ir koncentruotumą.⁸ Proceso koncentruotumo principas reiškia, kad teismas siekia išnagrinėti bylą per vieną teismo posėdį, jei tik tai nekenkia tinkamam bylos išnagrinėjimui, o įsiteisėjęs teismo sprendimas turi būti įvykdytas per įmanomai trumpiausią laiką ir kuo ekonomiškiau.⁹ Pirmiausia, proceso koncentruotumo siekį pagrindžia Civilinio proceso kodekse įtvirtintas formalus įrodymų vertinimas, kuris atliekamas prieš priimant sprendimą už akių. Formalus įrodymų vertinimas reiškia, kad teismas nustato ar yra pagrindas patenkinti arba atmesti ieškinį, jei pasitvirtintų byloje esančių įrodymų turinys. Teismas, priimdamas sprendimą už akių, iš tikrųjų netiria įrodymų, o įvertina tik teisinį įrodymų pagrįstumą. Būtent formalus įrodymų vertinimas užtikrina operatyvesnę bylos nagrinėjimą, nes įprastas įrodymų vertinimas, ypač byloje nedalyvaujant vienai iš šalių ar elgiantis pasyviai, yra sudėtingas ir reikalauja daugiau laiko. Sprendimu už akių nesiekama nustatyti materialiąją tiesą byloje, todėl priimant sprendimą už akių teismas vadovaujasi aktyviosios šalies pateiktų įrodymų pagrįstumo prezumpcija¹⁰ Antra, jei nebūtų sprendimo už akių instituto, teismui tektų atidėti bylos nagrinėjimą, o tai reikštų, kad atidedamas ir bylos išsprendimas. Kai ieškovas neatvyksta į teismo posėdį, tačiau netenkinamos sprendimo už akių priėmimo sąlygos, teismas atideda bylos nagrinėjimą arba palieka ieškinį nenagrinėtą. Kai į teismo posėdį neatvyksta atsakovas, bet negalima priimti sprendimo už akių, teismas atideda bylos nagrinėjimą arba nagrinėja bylą iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.¹¹ Taigi, sprendimo už akių institutas sudaro prielaidas Civilinio proceso kodekso 7 str. įtvirtintam proceso koncentracijos principo įgyvendinimui.

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

⁸ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 671.

⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

¹⁰ NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 178.

¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 246 str. 1 d., 2 d.

Dar vienas sprendimo už akių tikslas – išplėsti šalių teisminės gynybos ir dispozityvumo ribas.¹² Visų pirma, sprendimas už akių gali būti priimamas tik tada, kai to prašo aktyvioji teismo proceso šalis.¹³ Jei į teismo posėdį neatvyksta ieškovas, tačiau atsakovas neprašo priimti teismo sprendimo už akių, teismas palieka ieškinį nenagrinėtą. Jei į teismo posėdį neatvyksta atsakovas, tačiau ieškovas neprašo priimti sprendimo už akių, teismas atideda bylos nagrinėjimą arba nagrinėja bylą pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.¹⁴ Aktyvioji proceso šalis civiliniame procese turi galimybę rinktis, tai yra prašyti priimti sprendimą už akių arba tęsti bylos nagrinėjimą pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles. Būtent aktyviosios šalies veiksmai nulemia tolesnę bylos nagrinėjimo eigą. Net ir esant visoms kitoms būtinoms sąlygoms, teismas negali savo iniciatyva priimti sprendimo už akių, jei nėra šalies prašymo. Iš kitos pusės, kai yra visos reikalingos sąlygos sprendimui už akių priimti, teismas, vadovaudamasis *inter alia* teisingumo, protingumo principais, turi įgaliojimus nuspręsti ar priimti sprendimą už akių, ar tokio sprendimo nepriimti, kitaip tariant, teismas neprivalo priimti sprendimo už akių.¹⁵ Sprendimo už akių priėmimas aktyviajai bylos šaliai, kuri yra suinteresuota procesu, leidžia išspęsti ginčą, nepaisant kitos šalies pasyvaus elgesio. Taigi, sprendimas už akių įgyvendina Civilinio proceso kodekso 13 str. įtvirtintą dispozityvumo principą.

Gali pasirodyti, kad sprendimo už akių tikslas – nubausti bylos šalį, tačiau sprendimas už akių nėra sankcija, o tik tolimesnė proceso eiga, jei šalis nepasinaudojo savo procesinėmis teisėmis.¹⁶ Visų pirma, šalies piktnaudžiavimas nėra viena iš sąlygų, kurioms esant gali būti priimamas sprendimas už akių, todėl sprendimas už akių gali būti priimamas ne tik nesąžiningai besielgiančios ir sąmoningai siekiančios vilkinti procesą šalies atžvilgiu, bet ir šalies, kuri dėl nuo jos nepriklausančių aplinkybių nepasinaudojo teise būti išklausytai.¹⁷ Antra, teismų praktikoje pripažįstama, kad sprendimo už akių priėmimo galimybė derintina su pagrindiniu civilinio proceso tikslu – teisingu bylos

¹² DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 671 - 672.

¹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 246 str. 1 d., 2 d.

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. UAB „Girteka“, Nr. 3K-3-525/2006, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S).

¹⁶ LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 177.

¹⁷ NEKROŠIUS, Vytautas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina: Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 373 – 388, p. 375.

išnagrinėjimu, taip pat tinkamos teisminės gynybos principu.¹⁸ Sprendimas už akių nepaneigia pasyvios bylos šalies procesinių teisių ir teisingo bylos išnagrinėjimo. Trečia, šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto sprendimo už akių peržiūrėjimo.¹⁹ Ketvirta, Civilinio proceso kodeksas įtvirtina kitą priemonę nubausti šalis, kurios piktnaudžiauja savo teisėmis. Teismui Civilinio proceso kodeksas suteikia teisę neatvykusiai į teismo posėdį šaliai paskirti piniginę baudą.²⁰ Taigi, sprendimo už akių instituto tikslas nėra nubausti šalį, kuri elgėsi pasyviai, stengėsi vilkinti bylą ar piktnaudžiavo savo teisėmis.

Apibendrinant, sprendimui už akių keliami keli tarpusavyje susiję tikslai, kurie vienas kitą papildo. Šie tikslai taip susiję, kad nepasiekus vieno, nebus įgyvendintas ir kitas. Akivaizdu, kad šalims nesirūpinant proceso eiga bylos nagrinėjamas tikrai nebus operatyvus ir atvirkščiai. Sprendimo už akių instituto tikslai atitinka bendruosius Civilinio proceso kodekse įtvirtintus principus. Sprendimo už akių instituto tikslai suteikia prielaidas civilinio proceso principų įgyvendinimui.

1.2. Sprendimo už akių rūšys

Sprendimas už akių gali būti skirstomas į rūšis pagal tai, kokie įrodymai vertinami priimant sprendimą. Viena iš sprendimo už akių rūšių vadinama „tikruoju“ sprendimu už akių. „Tikrasis“ sprendimas už akių priimamas įvertinus tik aktyviosios šalies įrodymus. „Tikrasis“ sprendimas už akių gali būti priimamas kai šalis neatvyko į pirmą teismo posėdį arba nepateikė atsiliepimo į ieškinį.²¹ „Tikrojo“ sprendimo už akių apibrėžimas lemia tai, kad toks sprendimas turėtų būti priimamas pasirengimo bylą nagrinėti teisme stadijoje, nes būtent pasirengimo bylos nagrinėjimui teisme stadijoje vienai iš šalių elgiantis pasyviai, būna tik vienos šalies įrodymai.²² „Tikrasis“ sprendimas už akių garantuoja proceso operatyvumą, kurio siekiama šiuo institutu, nes „tikrajam“ sprendimui už akių pakanka tik vienos šalies įrodymų. Kita vertus, jei byloje būtų abiejų šalių

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Šveicarijos konfederacijos AB „MAYER & CIE AG“ v. N. V. ir UAB „Vobekra“, Nr. 3K-3-131/2006, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S).

¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 246 str. 3 d., 287 str. 1 d.

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 246 str. 3 d., 288 str. 7 d.

²¹ LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 173.

²² SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 52, p. 21 – 29, p. 24.

įrodymai, „tikrasis“ sprendimas už akių reikštų, kad į pasyviosios šalies įrodymus neatsižvelgiama.

Kita sprendimo už akių rūšis, kuri išskiriama pagal tai, kokie įrodymai vertinami, yra „netikrasis“ sprendimas už akių. „Netikruoju“ sprendimu už akių vadinamas toks sprendimas, kuris priimamas įvertinus abiejų šalių įrodymus, tai yra visus byloje esančius įrodymus, todėl toks sprendimas priimamas tais atvejais, kai šalis neatvyksta į vėlesnį nei pirmą teismo posėdį.²³ „Netikrasis“ sprendimas už akių atitinkamai turėtų būti priimamas bylos nagrinėjimo teisme stadijoje, nes bylos nagrinėjimo teisme stadijos metu yra surinkti abiejų šalių motyvai ir įrodymai.²⁴ „Netikrasis“ sprendimas už akių panašus į įprastą sprendimą, nes šiuo atveju reikalingi abiejų šalių įrodymai.

Galimas trejopas sprendimo už akių rūšių pasirinkimas civiliniame procese. Vienas iš variantų – nustatyti, kad taikomas tik „tikrasis“ sprendimas už akių. Antras būdas – įtvirtinti „netikrąjį“ sprendimą už akių. Trečias būdas – derinti abi šias sprendimo už akių rūšis, tai yra pasirengimo bylos nagrinėjimui teisme metu įtvirtinti galimybę priimti „tikrąjį“ sprendimą už akių, o bylos nagrinėjimo teisme metu taikyti „netikrąjį“ sprendimą už akių. Matyti, kad abiejų sprendimo už akių rūšių derinimas civiliniame procese leidžia pasinaudoti sprendimo už akių institutu visuose bylos nagrinėjimo etapuose pirmosios instancijos teisme.

Pagal tai, kelintą kartą priimamas sprendimas už akių, galima atskirti pirmą kartą ir pakartotinai priimamą sprendimą už akių. Civilinio proceso kodekse įtvirtinta galimybė dar kartą priimti sprendimą už akių. Atnaujinus bylos nagrinėjimą ir panaikinus sprendimą už akių, prieš tą pačią šalį teismas bendrąja tvarka vėl priima sprendimą už akių.²⁵ Pakartotinio ir įprasto sprendimo už akių priėmimo sąlygos skiriasi tik tuo, kad prieš priimant pakartotinį sprendimą už akių jau buvo priimtas sprendimas už akių tos pačios šalies atžvilgiu. Taigi, vien tai, kad byloje antrą kartą priimamas sprendimas už akių, dar nereiškia, kad toks sprendimas yra pakartotinis, nes kitos šalies atžvilgiu toje pačioje byloje, kurioje jau buvo priimtas sprendimas už akių, nėra pakartotinis Civilinio proceso kodekso 289 str. prasme.

Pagal sprendimo už akių priėmimo sąlygas galima atskirti sprendimus, kurie priimami neatvykus į parengiamąjį ar teismo posėdį, ir sprendimus, kurie priimami, kai

²³ LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2005, p. 173 – 174.

²⁴ SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 52, p. 21 – 29, p. 24.

²⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 289 str.

šalis laiku nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento.²⁶ Nors tarp šių dviejų sprendimų už akių rūšių nėra praktinio skirtumo, tačiau šis skirstymas svarbus teisės doktrinai ir mokslui norint pabrėžti, kad yra du atvejai, kai galimas sprendimas už akių, bylą nagrinėjant rašytinio ir žodinio proceso tvarka.

Sprendimo už akių rūšis taip pat galima išskirti pagal subjektus, kurių atžvilgiu gali būti priimtas sprendimas už akių. Sprendimas už akių gali būti priimtas ieškovo, atsakovo ir trečiojo asmens, pareiškiančio savarankiškus reikalavimus, atžvilgiu.²⁷ Visiškai pagrįsta, kad laikantis Civilinio proceso kodekso 17 str. įtvirtinto šalių procesinio lygiateisiškumo principo neišskiriama nei viena subjektų grupė. Verta paminėti tai, kad sprendimo už akių negalima priimti trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, atžvilgiu, nes šių proceso dalyvių padėtis negali būti prilyginama proceso šalių teisėms ir pareigoms.²⁸ Kai į teismo posėdį neatvyksta nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų trečiasis asmuo, teismas gali atidėti bylos nagrinėjimą, jei nustatomos svarbios neatvykimo priežastys, arba nagrinėti bylą nedalyvaujant nepareiškiančiam savarankiškų reikalavimų trečiajam asmeniui, jeigu nepranešta apie neatvykimo priežastis, prašoma nagrinėti bylą nedalyvaujant arba neatvykimo priežastys pripažįstamos nesvarbios.²⁹ Trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, neturi pareigos parengti atsiliepimo į ieškinį, todėl negalima priimti sprendimo už akių trečiajam asmeniui, nepareiškiančiam savarankiškų reikalavimų, nepateikus atsiliepimo į ieškinį.³⁰ Taigi, sprendimas už akių gali būti priimtas turinčių šalių procesines teises ir pareigas asmenų atžvilgiu.

Apibendrinant, atsižvelgiant į sprendimo už akių priėmimo aplinkybes galima išskirti kelis sprendimo už akių skirstymus į rūšis. Šie skirstymai parodo sprendimo už akių požymius, todėl yra svarbūs ne tik teisės doktrinoje, bet ir teismų praktikoje tam, kad sprendimas už akių būtų tinkamai pritaikytas.

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

²⁷ NEKROŠIUS, Vytautas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina: Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui* : mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 373 – 388, p. 377.

²⁸ SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 51, p. 31 – 39, p. 35

²⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 247 str. 2 d.

³⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 142 str. 4 d.

2. Sprendimo už akių instituto raida

Sprendimo už akių institutas egzistavo dar senovės romėnu formuliariniame procese. Romėnų formuliariniame procese įtvirtinto instituto esmė buvo tokia pati kaip šiuolaikiniame civiliniame procese – teisėjas turėjo teisę priimti sprendimą nedalyvaujant vienai iš šalių. Sprendimo už akių institutas žinomas beveik visuose moderniuose civilinio proceso kodeksuose, ne išimtis ir Lietuva. Tarpukariu galiojusiam Civilinio proceso kodekse buvo įtvirtinta galimybė priimti sprendimą už akių. Tačiau nuo 1965 m. iki 2003 m. galiojusiam Civilinio proceso kodekse sprendimo už akių instituto nebuvo, o nustatytais šalių neatvykimo padariniais buvo sunku vadovautis. Tuo metu galiojęs reglamentavimas nespartinio proceso, o sudarė sąlygas vilkinti procesą.

2.1. Sprendimo už akių raida nuo 2003 m.

2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Civilinio proceso kodekse įtvirtintas sprendimo už akių institutas. Kaip minėta, šis institutas buvo reikalingas įgyvendinti civilinio proceso koncentruotumą, užkirsti kelią bylos vilkinimui.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) nustato, kad sprendimas už akių priimamas, kai viena iš šalių neatvyksta į teismo posėdį, apie kurį jai tinkamai pranešta, ir iš jos negautas pareiškimas nagrinėti bylą jai nedalyvaujant, o atvykusi šalis prašo tokio sprendimo priėmimo, taip pat kitais Civilinio proceso kodekse numatytais atvejais.³¹ Ši norma *expressis verbis* nenumato, kad sprendimą už akių būtų galima priimti, jei šalis nepateikė atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento. Sprendimo už akių priėmimo galimybę, šaliai nepateikus atsiliepimo į ieškinį, numato tik Civilinio proceso kodekso 142 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d.).³² Tačiau norma, reglamentuojanti pasirengimą nagrinėti bylą teisme paruošiamųjų dokumentų būdu, nenumato, kad šaliai nepateikus dubliko ar tripliko (tai yra paruošiamojo dokumento) gali būti priimamas sprendimas už akių.³³ Tokia galimybė tik netiesiogiai įtvirtinta normoje, nustatančioje pareigą ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį pateikti savo nuomonę dėl

³¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

³² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 142 str. 4 d.

³³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 227 str.

sprendimo už akių priėmimo, jei nebus pateikti paruošiamieji dokumentai.³⁴ Nors Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija), reglamentuojanti sprendimo už akių priėmimo sąlygas, tiesiogiai to nenustato, tačiau sistemiškai aiškinant įstatymą aišku, jog sprendimas už akių gali būti priimamas tiek neatvykus į paruošiamąjį ar teismo posėdį, tiek nepateikus atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento. Taigi, nors teismai tinkamai taikė šią normą, tačiau trūko aiškumo, todėl vėliau atliktas pakeitimas.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) nustato, kad, priimdamas sprendimą už akių, teismas atlieka formalų byloje pateiktų įrodymų vertinimą.³⁵ Tai reiškia, kad vertinami visi byloje esantys įrodymai, tai yra ne tik aktyviosios šalies pateikti įrodymai, bet ir šalies, kurios atžvilgiu priimamas sprendimas už akių, įrodymai.³⁶ Priimant naująjį Civilinio proceso kodeksą buvo nukrypta nuo europinės praktikos, pagal kurią priimant sprendimą už akių vertinami tik atvykusios šalies pateikti įrodymai.³⁷ Priimdamas sprendimą už akių teismas įsitikina, kad pasitvirtinus byloje pateiktų įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą.³⁸ Tai reiškia formalų įrodymų vertinimą, kai teismas netiria įrodymų turinio, o patikrina tik teisinį įrodymų pagrįstumą.

Civilinio proceso kodekse (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įvirtintas ne visai įprastas sprendimo už akių reglamentavimas. Civilinio proceso kodekse iš tikrųjų sujungti „tikrojo“ ir „netikrojo“ sprendimo už akių požymiai, tai yra formalus įrodymų vertinimas, būdingas „tikrajam“ sprendimui už akių, ir reikalavimas įvertinti visus įrodymus, būdingas „netikrajam“ sprendimui už akių. Šie požymiai prieštarauja vienas kitam, nes paprastai formaliai įrodymai vertinami tik tada, kai byloje yra tik vienos iš šalių parodymai. Formalus įrodymų vertinimas iš esmės tampa neįmanomas, kai bylos šalys pateikia prieštaraujančius vienas kitam įrodymus. Problema tampa tai, kad abiejų šalių pateikti įrodymai gali būti teisiškai pagrįsti. Be to, vertinant formaliai teisiškai pagrįsti gali būti pripažinti įrodymai, kurie nėra faktiškai pagrįsti. Formalus įrodymų vertinimas tokioje situacijoje nepadeda atsakyti į klausimą, kurios šalies reikalavimai turėtų būti

³⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 135 str. 1 d. 5 p., 142 str. 2 d. 4 p.

³⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 2 d.

³⁶ DRIUKAS, Artūras, *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 220.

³⁷ NEKROŠIUS, Vytautas. Naujasis Civilinio proceso kodeksas ir bendrojo proceso pirmosios instancijos teisme reformos pagrindiniai bruožai. *Teisė*, 2002, t. 44, p. 102 – 112, p. 111.

³⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 2 d.

patenkinami. Byloje esant abiejų šalių įrodymams, bet neatliekant įrodymų tyrimo, tampa neįmanoma priimti sprendimo byloje. Teismas tokiu atveju yra priverstas nepaisyti reikalavimo dėl formalus įrodymų vertinimo, priimti sprendimą už akių ir nukrypti nuo įstatymo arba atsisakyti priimti sprendimą už akių ir atidėti bylos nagrinėjimą.³⁹ Taigi sprendimo už akių reglamentavime užkoduotas prieštaravimas, kuris susiaurina šio instituto taikymo galimybes.

Sprendimo už akių reglamentavimo raidą nulėmė 2006 m. rugsėjo 21 d. Konstitucinio Teismo nutarimas, kuris priimtas Seimo grupei pateikus prašymą iširti ar Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d., 5 d., 286 str. 1 d., 303 str. 2 d. neprieštarauja Konstitucijai. Analizuojant formalų įrodymų vertinimą Konstitucinis Teismas išaiškino, kad formalus įrodymų vertinimas nereiškia, kad teismas įrodymus tiria nevisapusiškai, tai yra paviršutiniškai ir neįsigilinęs. Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad teismas neprivalo priimti sprendimo už akių, kai sprendimui priimti nepakanka byloje esančių įrodymų. Teismas turi pareigą vadovaudamasis protingumo, teisingumo ir kitais principais, nuspręsti priimti sprendimą ar ne, nors yra visos tam reikalingos sąlygos. Konstitucinis Teismas, remdamasis anksčiau pateiktais motyvais, nusprendė, kad formalus įrodymų vertinimas neprieštarauja Konstitucijai.⁴⁰ Pateikdamas tokį formalus įrodymų vertinimo išaiškinimą Konstitucinis Teismas siekė sumažinti visų įrodymų formalus vertinimo prieštarumą, priartinti formalų įrodymų vertinimą prie įprasto įrodymo vertinimo ir pagrįsti Civilinio proceso kodekse įtvirtintą sprendimo už akių modelį.

Taip pat verta atkreipti dėmesį į sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką, galiojusią nuo Civilinio proceso kodekso įsigaliojimo iki 2011 m. pakeitimų. Civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija), taip pat kaip ir dabar, neleido sprendimo už akių skųsti šaliai, kurios atžvilgiu šis priimtas,⁴¹ tačiau suteikė teisę prašyti sprendimo už akių peržiūrėjimo.⁴² Civilinio proceso kodeksas tuomet nustatė, kad teismas atnaujiną bylos nagrinėjimą iš esmės, jei nustato, kad šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo laiku pranešti teismui, ir šalies pareiškime nurodyti

³⁹ NORKUS, Rimvydas. Ar įmanomas formalus įrodymų vertinimas priimant sprendimą už akių? *Justitia*, 2002, nr. 5 – 6, p. 8 – 9.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*.

⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 5 d.

⁴² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 1 d.

įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui bei pagrįstumui.⁴³ Pareiškime turi būti nurodyti tokie įrodymai, kurie keltų abejonių dėl sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo, todėl pareiškime turi būti nurodyti ne bet kokie įrodymai, o tokie, kurie galėtų būti pagrindas kitokiam sprendimui priimti.⁴⁴ Neužtenka įrodyti svarbių priežasčių, dėl kurių šalis neatvyko į teismo posėdį, nes tokiu atveju atnaujinus bylos nagrinėjimą būtų priimtas toks pats sprendimas, jei nėra įrodymų, turinčių įtakos tam, koks sprendimas bus priimtas. Teismų praktikoje pripažįstama, kad šalies neatvykimo ir (ar) procesinių dokumentų nepateikimo priežasčių svarumo teismas neturėtų vertinti labiau už argumentus bei įrodymus, susijusius su sprendimo už akių teisėtumu ir pagrįstumu.⁴⁵

Civilinio proceso kodekse (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įtvirtinta sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka susilaukė kritikos. Galiojant tokiam reglamentavimui teismas negalėjo panaikinti sprendimo už akių, kuris akivaizdžiai nepagrįstas ar neteisėtas, jei šalis nedalyvavo teismo posėdyje be svarbių priežasčių. Tarp Civilinio proceso kodekse (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įtvirtintų sprendimo už akių panaikinimo sąlygų nėra numatyta atvejų, kai sprendimas už akių priimtas nors nebuvo visų reikalingų sąlygų, buvo aplinkybės, draudžiančios priimti sprendimą už akių, arba nustatyti absoliutūs sprendimo negaliojimo pagrindai. Sprendimo už akių panaikinimui ir bylos nagrinėjimo iš esmės atnaujinimui pagal Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) būtina nustatyti dvi kumuliatyvias sąlygas, o tai susiaurina sprendimo už akių peržiūrėjimo galimybes ir garantijas reikalauti sprendimo už akių peržiūrėjimo. Turint omenyje draudimą šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, skusti sprendimą apeliacine ir kasacine tvarka, tokia sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka yra per daug griežta. Taigi, Civilinio proceso kodekso (2002 m. vasario 28 d. redakcija) normos trūkumas yra tai, kad normoje nenumatyti visi atvejai, kai sprendimas už akių turėtų būti panaikinamas.

Būtent dėl griežtos įstatyme įtvirtintos sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarkos teismai pasinaudojo savo kompetencija aiškinti įstatymo normas taip, kad užtikrintų šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, teises. Teismų praktikoje teigiama, jeigu prašanti sprendimo už akių peržiūrėjimo šalis neįrodo Civilinio proceso kodekso

⁴³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 4 d.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje S. R., M. N. v. UAB „Arteta“, Nr. 3K-3-151/2007, kat. 116.5.3 (S).

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Šveicarijos konfederacijos AB „MAYER & CIE AG“ v. N. V. ir UAB „Vobekra“, Nr. 3K-3-131/2006, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S).

288 str. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įvardytų pagrindų, tačiau įrodo, kad nebuvo bent vienos iš Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įtvirtintų sprendimo už akių priėmimui būtinų sąlygų, arba įrodo absoliučius sprendimo už akių negaliojimo pagrindus, toks sprendimas už akių turi būti panaikintas ir bylos nagrinėjimas atnaujintas teismui sistemiškai ir neatskiriamai taikant procesines normas.⁴⁶ Taigi, plečiamai išaiškinus sprendimo už akių institutą reglamentuojančias normas įtvirtinta dar viena galimybė šaliai prašyti peržiūrėti sprendimą už akių ir sąlyga sprendimo už akių panaikinimui, kuri *expressis verbis* nenumatyta Civilinio proceso kodekse. Tai suteikia pagrindą panaikinti sprendimą už akių, kuris yra akivaizdžiai neteisingas ir neteisėtas.

Kaip atsakas į griežtą sprendimo už akių apskundimo reglamentavimą, praėjus nedaug laiko po Civilinio proceso kodekso įsigaliojimo, Seime pateikta iniciatyva keisti sprendimo už akių reglamentavimą. Projektu siūlyta panaikinti draudimą skusti sprendimą už akių šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas.⁴⁷ Projekto aiškinamajame rašte teigiama, jog minėtas draudimas pažeidžia žmogaus teises, teisingumo principą ir neleidžia ištaisyti teismo padarytų klaidų. Minėtu pakeitimu siekiama suvienodinti abiejų šalių galimybes paduoti apeliacinį ir kasacinį skundą. Projektu siekiama suteikti lygias teises net ir tiems asmenims, kurie pasyviai elgėsi dėl paprastai svarbiomis nepripažįstamų priežasčių. Kita vertus, pagrįstai kyla abejonių dėl to, ar tokiomis pataisomis nebus sudarytos sąlygos bylų vilkinimui, o tai prieštarautų sprendimo už akių instituto tikslams. Tačiau pasiremta abejotinu argumentu, jog leidimas pasyviajai šaliai skusti sprendimą už akių nepakenks proceso operatyvumui, nes kitiems asmenims vis tiek yra suteikiama teisė skusti tokį sprendimą. Civilinio proceso kodekso pakeitimo projekto aiškinamajame rašte klaidingai teigiama, kad teisės paduoti apeliacinį ir kasacinį skundą atėmimas yra papildoma sankcija, nors teismų praktikoje pripažįstama, jog sprendimo už akių institutu nesiekama nubausti.⁴⁸ Manytina, kad argumentai, kuriais grindžiamas siūlymas keisti sprendimo už akių apskundimo tvarką, nėra pakankamai įtikinantys.

Teisės departamento išvadoje dėl anksčiau aptarto projekto nepaneigiamais argumentais atmetamas siūlymas įteisinti galimybę skusti sprendimą už akių pasyviajai šaliai. Draudimas skusti už akių priimtą sprendimą apeliacine bei kasacine tvarka

⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Optimalių konsultacijų centras“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija, Nr. 2-1541/2009.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, nr. IXP-2568, 1 str.;

⁴⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, nr. IXP-2568.

nulemtas ribotos apeliacijos modelio, įtvirtinto Civilinio proceso kodekse. Ribota apeliacija reiškia, kad apeliacinis procesas nėra pakartotinis bylos nagrinėjimas teisme, o tik pirmosios instancijos teismo priimto sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės mechanizmas. Tai reiškia, kad visos aplinkybės ir visi įrodymai, kuriais šalys grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus, turi būti pateikti ir įvertinti bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad neatvykusi į teismo posėdį šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, turi teisę paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, jį išnagrinėjęs teismas gali panaikinti sprendimą už akių ir atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės. Pažymėtina, jog priėmus naują teismo sprendimą toje pačioje byloje, apeliacija galima bendrais pagrindais. Teismo nutartį, kuria atsisakoma atnaujinti bylos nagrinėjimą, šalis gali skusti paduodama atskirąjį skundą.⁴⁹ Taigi, draudimas šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, skusti sprendimą už akių apeliacine ir kasacine tvarka nulemtas ne tik tokio sprendimo priėmimo tvarkos, bet ir Lietuvoje galiojančio apeliacijos modelio. Be to, negalima teigti, jog įtvirtintas absoliutus draudimas kreiptis į apeliacinės instancijos teismą.

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime taip pat vertino draudimą skusti sprendimą už akių apeliacine ir kasacine tvarka. Konstitucinis Teismas pripažino, kad atsižvelgiant į šio instituto esmę ir tikslus yra galimi tam tikri sprendimo už akių peržiūrėjimo apribojimai tam, kad būtų užkirstas kelias piktnaudžiavimui teisėmis, proceso vilkinimui bei apsaugotos sąžiningos šalies teisės ir teisėti interesai. Konstitucinio Teismo teigimu, minėtas draudimas aiškintinas kartu su proceso atnaujinimo institutu. Įvertinęs draudimą sprendimą už akių skusti apeliacine ir kasacine tvarka Konstitucinis Teismas konstatavo, kad draudimas šaliai, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, skusti šį sprendimą apeliacine ir kasacine tvarka negali būti traktuojamas kaip savaime užkertantis kelią tokiai proceso šaliai, pasinaudojant proceso atnaujinimo institutu, apskusti teismo sprendimą už akių, taip pat ir aukštesnės instancijos teismui. Taigi, draudimas šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, skusti tokį sprendimą apeliacine ir kasacine tvarka *per se* neprieštarauja Konstitucijai.⁵⁰

Kitas skiriamasis sprendimo už akių bruožas, kuri įvertino Konstitucinis Teismas, yra sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka. Konstitucinio Teismo teigimu, civilinio proceso reguliavimu teismui turi būti sudarytos visos sąlygos priimti teisingą sprendimą ir įvykdyti teisingumą. Priešingu atveju būtų apriboti Konstitucijoje įtvirtinti teismo

⁴⁹ Teisės departamento išvada Civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui, nr. IXP-2568.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

įgaliojimai vykdyti teisingumą, nukrypta nuo teismo institucijos sampratos ir konstitucinių teisinės valstybės ir teisingumo principų. Remdamasis šiais argumentais Konstitucinis Teismas pripažino, kad Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) prieštarauja Konstitucijai ta apimtimi, kuria teismui neleidžiama peržiūrėti sprendimų už akių net ir tokiais atvejais, kai akivaizdu, kad priimtas sprendimas yra neteisingas, pažeidžiantis asmens teises, prieštaraujantis Konstitucijos 109 str. konstituciniams teisinės valstybės bei teisingumo principams.⁵¹ Konstitucinis Teismas pripažino, jog Konstitucijai prieštarauja tai, jog sprendimo už akių peržiūrėjimui reikalingos dvi kumuliatyvios sąlygos, būtent kai susidaro tokia situacija, kai pateikiami sprendimo teisingumui ir pagrįstumui įtakos turintys įrodymai, tačiau šalis negali pateikti įrodymų, jog į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių. Taigi, nors tam tikri apeliacijos ir kasacijos ribojimai yra pateisinami ir galimi, tačiau tai jokių būdu negali paneigti prielaidas priimti teisingą sprendimą.

Konstitucinio Teismo išaiškinimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarkos pakeitė nacionalinių teismų praktiką dar iki įsigaliojant Civilinio proceso kodekso pakeitimams 2011 metais. Po minėto Konstitucinio Teismo nutarimo teismai savo sprendimus motyvuodavo tuo, kad vien teismo sprendimo nepagrįstumo aplinkybė pagal teisinės valstybės principą ir Konstitucinio Teismo jurisprudenciją yra pagrindas naikinti teismo sprendimą už akių. Šaliai neatvykus į teismo posėdį be svarbių priežasčių, tačiau pateikus įrodymus, patvirtinančius sprendimo neteisingumą ir asmens teisių pažeidimą, teismas naikindavo sprendimą už akių ir atnaujindavo bylos nagrinėjimą iš esmės.⁵² Kita vertus, vien procesinio pasyvumo (neatvykimo į teismą, nepateikimo procesinio dokumento ar kt.) aplinkybė nėra pagrindas panaikinti teismo sprendimą už akių, nes pagal Civilinio proceso kodekso 287 str. 2 d. 3 ir 4 p. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) turi būti nurodytos dvi aplinkybių grupės.⁵³ Taigi, teismų praktikoje panaikintas prieštaravimas Konstitucijai, pakeistas sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimo aiškinimas ir taikymas, liberalizuota peržiūrėjimo procedūra.

Po aptarto Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimo tapo aišku, kad sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką būtina keisti. Anksčiau minėta, kad svarstyta galimybė panaikinti draudimą skusti sprendimą už akių apeliacine ir kasacine tvarka,

⁵¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.*

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje G. N., E. G., R. G., V. S., V. S. v. UAB „JPSF“, Nr. 3K-3-154/2010, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S).*

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2008 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. TŪB (duomenys neskelbtini) v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-316/2008, kat. 114.11; 116.5.3 (S).*

tačiau nuspręsta, kad draudimas neprieštarauja Konstitucijai, taigi yra galimas, o leidimo skūsti sprendimą už akių apeliacine ir kasacine tvarka šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas, įtvirtinimas nesuderinamas su Lietuvos teisine sistema, taigi šis variantas atmestinas. Kitas būdas užtikrinti šalių procesines teises – liberalizuoti sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką. Tai galima padaryti pakeitus sąlygas, kurioms esant teismas panaikina sprendimą už akių ir atnaujina bylos nagrinėjimą. Draudimas skūsti sprendimą apeliacine ir kasacine tvarka verčia nustatyti švelnesnę sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką. Taigi, paaiškėja, kokių Civilinio proceso kodekse įtvirtinto sprendimo už akių instituto reglamentavimo pakeitimų turi imtis įstatymų leidėjas.

Kitas aptarimo vertas institutas – pakartotinis sprendimas už akių. Civilinio proceso kodekso 289 str. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) įtvirtinta galimybė antrą kartą priimti sprendimą už akių. Pakartotinis sprendimas už akių priimamas, kai teismas atnaujina bylos nagrinėjimą, o šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, neatvyksta į teismo posėdį be svarbių priežasčių, jeigu ji yra tinkamai informuota apie teismo posėdžio laiką ir vietą.⁵⁴

Civilinio proceso kodekso 289 str. 2 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) nustatyti pakartotinio sprendimo už akių padariniai. Dėl pakartotinio sprendimo už akių, skirtingai nei dėl pirmą kartą priimamo sprendimo už akių, šalis negali paduoti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.⁵⁵ Įstatymų leidėjas šia nuostata siekė užkirsti kelią piktnaudžiavimui teise paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo ir proceso vilkinimui. Draudimas peržiūrėti pakartotinį sprendimą už akių grindžiamas tuo, jog šalis vieną kartą jau turėjo galimybę pareikšti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo ir tuo pasinaudojo. Tokiu atveju šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, turi vienintelę galimybę prašyti teismo atnaujinti bylą. Tačiau šalis, kurios prašymu priimtas pakartotinis sprendimas už akių, turi teisę paduoti apeliacinį ir kasacinį skundą bendrąja tvarka.⁵⁶ Taigi, pakartotinis sprendimas už akių šaliai sukelia dar nepalankesnes pasekmes nei pirmą kartą priimamas sprendimas, nes nesuteikia galimybių peržiūrėti tokį sprendimą.

Dėl tų pačių priežasčių ir remiantis tais pačias motyvais, dėl kurių prieštaraujančia Konstitucijai pripažinta Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 289 str. 1 d.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 289 str. 2 d.

⁵⁶ DRIUKAS, Artūras, *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 232.

redakcija), prieštaraujančia Konstitucijai pripažinta ir Civilinio proceso kodekso 289 str. 2 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija), kuria draudžiamas pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimas.⁵⁷ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vertindamas draudimą paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo Konstitucinis Teismas savo motyvuose visai nesirėmė pakartotinio sprendimo už akių tikslais, priėmimo tvarkos ypatumais, o tik pakartojo motyvus, kuriais remiantis Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai, nors negalima tapatinti Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) ir Civilinio proceso kodekso 289 str. 2 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija). Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) nustatytas draudimas sprendimą už akių skusti apeliacine ir kasacine tvarka ir įtvirtinta peržiūrėjimo tvarka, o Civilinio proceso kodekso 289 str. 2 d. (2002 m. vasario 28 d. redakcija) neleidžia paduoti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. Konstitucinis teismas tiesiogiai neatsakė į klausimą ar galima nustatyti skirtingą pirmą ir antrą kartą priimamo sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką. Viena aišku, Konstitucinio Teismo teigimu negalimas reglamentavimas, neleidžiantis garantuoti teisingo sprendimo priėmimo.

Apibendrinant, neabejotina sprendimo už akių instituto reikalingumu ir svarba civiliniam procesui, tačiau tenka pripažinti, kad 2003 metais įtvirtintas reglamentavimas turėjo prieštaravimų, kuriuos reikėjo pašalinti. Reikėjo pakeisti sprendimo už akių priėmimo tvarką ir prašymo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką, nes šalies, kurios atžvilgių priimtas sprendimas už akių, teisės prašyti tokio sprendimo peržiūrėjimo nebuvo pakankamai užtikrintos.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

2.2. Sprendimo už akių reglamentavimo pakeitimai 2011 metais

2011 metais Civilinio proceso kodekse įsigaliojo nemažai sprendimo už akių instituto pakeitimų, kuriais siekta pašalinti anksčiau aptartus Civilinio proceso kodekse (2002 m. vasario 28 d. redakcija) buvusius prieštaravimus. Pagal pakeistą Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. sprendimas už akių gali būti priimamas, kai šalis neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį, nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento.⁵⁸ Taigi, nors šis pakeitimas nedaro įtakos teismų praktikai ir priimamiems sprendimams, tačiau panaikintas anksčiau egzistavęs neaiškumas dėl to ar nepateikus atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento gali būti priimamas sprendimas už akių.

Nauja Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. norma nustato, kad sprendimas už akių priimamas tik tada, kai byloje pateikti tik vienos iš šalių įrodymai, o tais atvejais, kai abi šalys pateikė įrodymus, teismas nagrinėja bylą pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.⁵⁹ Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. taip įtvirtinta vienintelė sprendimo už akių rūšis – „tikrasis“ sprendimas už akių, kai vertinami tik vienos iš šalių įrodymai. Be to, panaikinta prieštaringa norma, įtvirtinusi formalų visų byloje esančių įrodymų vertinimą. Formalaus įrodymų vertinimo neatsisakyta, tačiau dabar formaliai vertinami tik vienos šalies įrodymai. Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. reiškia, kad sprendimas už akių gali būti priimamas tik tada, kai byloje nepateikiamas atsiliepimas į ieškinį, nes visais kitais atvejais byloje būna abiejų šalių įrodymai. Toks reguliavimas neleidžia priimti sprendimo už akių nors būtų visos kitos reikalingos sąlygos, taip susiaurinamos galimybės pritaikyti sprendimo už akių institutą. Apklausos duomenimis 45 procentai teisėjų laikosi teisės normų ir nepriima sprendimo už akių, kai abi šalys yra pateikusios procesinius dokumentus, 11 procentų teisėjų priima sprendimą už akių nors byloje yra abiejų šalių įrodymai, o 34 procentai teisėjų sprendžia pagal konkrečią situaciją.⁶⁰ Nevienodi teisėjų atsakymai tik įrodo, kad sprendimo už akių priėmimą reglamentuojančios normos yra neaiškios ir problematiškos.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. yra tampriai susijusi su Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d., todėl verta atkreipti dėmesį į jų santykį ir suderinamumą. Abi šios normos reglamentuoja atvejus, kai galimas sprendimas už akių. Civilinio proceso kodekso

⁵⁸ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 164 str.

⁵⁹ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 164 str.

⁶⁰ BRAZDEIKIS, Aurimas, *et. al. Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*: mokslo studija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p 58.

285 str. 1 d. įtvirtinta norma daug platesnė nei Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. draudžia priimti sprendimą už akių, kai byloje pateikti abiejų šalių įrodymai, bet Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. numatyti atvejai, kai galima priimti sprendimą už akių, apima ir tokias situacijas, kai byloje yra pateikti abiejų šalių įrodymai. Iš tikrųjų, iš Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. numatytų atvejų tik atsiliepimo į ieškinį nepateikimas atitinka sąlygą, pagal kurią sprendimas už akių gali būti priimamas byloje esant tik vienos šalies įrodymams.⁶¹ Taigi, tarp Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. ir 2 d. yra prieštaravimas nors šios normos turėtų derėti.

Teismų praktikos analizė rodo, kad anksčiau aptartas prieštaravimas tarp Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. ir 2 d. išspręstas Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. naudai. Matyti, kad sprendimas už akių negali būti priimamas, jei netenkinamos Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. sąlygos, nepaisant Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. įtvirtintų sąlygų. Vienoje iš bylų teismas pripažino, kad byloje, kurioje buvo pateiktas ieškovo ieškinys, atsakovo ir trečiojo asmens atsiliepimai į ieškinį, tačiau negauta ieškovo dubliko, nebuvo galima priimti sprendimo už akių, nes byloje yra pateikti abiejų šalių įrodymai.⁶² Taigi, toks sprendimo už akių reglamentavimas ir normų taikymas apsunkina galimybes pasiekti tikslų, kurie keliami sprendimo už akių institutui.

Verta paminėti tai, kad svarstant Civilinio proceso kodekso pakeitimus buvo pateiktas projektas, kuris siūlė įtvirtinti dvi sprendimo už akių rūšis: „tikrąjį“ ir „netikrąjį“. Projekte siūloma, kad „tikrasis“ sprendimas už akių gali būti priimtas pasirengimo bylos nagrinėjimui teisme metu tais atvejais, kai į parengiamąjį posėdį neatvyksta viena iš šalių, taip pat kai šalis nustatytu terminu nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento. Priimdamas „tikrąjį“ sprendimą už akių teismas atlieka formalų aktyviosios šalies pateiktų ir nurodytų įrodymų vertinimą.⁶³ „Netikrasis“ sprendimas už akių priimamas, kai viena iš ginčo šalių neatvyksta į teismo posėdį bylos teismo nagrinėjimo metu. Priimdamas „netikrąjį“ sprendimą už akių, teismas ištiria ir įvertina visus sprendimo priėmimo momentu byloje esančius įrodymus.⁶⁴ Taigi, Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo projektas nesiūlo sujungti dviejų sprendimo už

⁶¹ NEKROŠIUS, Vytautas. 2011 metų civilinio proceso novelos. Ar pasiekti kelti tikslai? Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis*: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012, p. 380 – 395; p. 395.

⁶² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltieva“ v. Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, Nr. 2-1227/2014.

⁶³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, nr XIP-1409(3), 137 str.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, nr XIP-1409(3), 138 str.

akių rūšių požymius arba pasirinkti vieną iš dviejų sprendimo už akių rūšių. Skirtingų sprendimo už akių rūšių sujungimas pasirodė neįgyvendinamas ir problematiškas, todėl šiame projekte siūlomas kitoks sprendimas, tai yra taikomos dvi sprendimo už akių rūšys priklausomai nuo bylos nagrinėjimo stadijos ir to ar byloje yra vienos iš šalių, ar abiejų šalių įrodymai. Tačiau šis projektas nebuvo priimtas, nes nuspręsta įtvirtinti „tikrąjį“ sprendimą už akių. Vietoje aiškaus reglamentavimo, kada ir kokios rūšies sprendimą už akių galima priimti, įtvirtintas „tikrasis“ sprendimo už akių modelis, tačiau turintis trūkumų ir prieštaravimų.

2011 metais taip pat priimti su sprendimo už akių peržiūrėjimu susiję pakeitimai. Civilinio proceso kodekso 288 str. 4 d. nustatyta, kad teismas panaikina sprendimą už akių ir atnaujina bylos nagrinėjimą iš esmės, jei pareiškime pateikti įrodymai gali turėti įtakos sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui arba byloje negalėjo būti priimtas sprendimas už akių.⁶⁵ Pakeista viena iš sprendimo už akių panaikinimo sąlygų, tai yra atsisakyta sąlygos, pagal kurią sprendimas už akių panaikinamas, jei šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo laiku pranešti teismui. Verta atkreipti dėmesį į tai, jog šalis pareiškime dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo turi nurodyti aplinkybes, liudijančias neatvykimo į parengiamąjį ar teismo posėdį ir nepranešimo teismui iki posėdžio priežasčių svarbumą arba atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento nepateikimo per nustatytą terminą priežasčių svarbumą, taip pat įrodymus, pagrindžiančius šias aplinkybes.⁶⁶ Nors pateisinamos šalies pasyvumo priežastys nebėra viena iš sąlygų, reikalingų sprendimo už akių panaikinimui, tačiau šias aplinkybes vis tiek būtina nurodyti pareiškime teismui. Taigi, 2011 metais nustatytos sąlygos sprendimui už akių panaikinti yra alternatyvios, tai reiškia, kad sprendimo už akių panaikinimui užtenka įrodyti bent vieną iš jų, o ankstesnis reglamentavimas reikalavo įrodyti dvi sąlygas. Taip užtikrinta šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, teisė į tinkamą teismo procesą, teisingą sprendimą ir kitas procesines teises.

Civilinio proceso kodekso 287 str. 3 d. įtvirtinta nauja norma, kuri numato pareigą kartu su pareiškimu dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pateikti visus su byla susijusius šalies turimus įrodymus ir pareikšti prašymą teismui išreikalauti reikšmingus įrodymus, kurių šalis negali gauti savarankiškai.⁶⁷ Civilinio proceso kodekso 288 str. 7 d. įtvirtinta,

⁶⁵ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 166 str.

⁶⁶ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 165 str.

⁶⁷ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 164 str.

kad nustačius šalies pasyvumo priežastis buvus nesvarbias, teismui panaikinus sprendimą už akių pasyviajai šaliai negali būti priteistas žyminis mokestis už pareiškimo padavimą iš priešingos šalies. Šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, gali gauti tik 50% bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, priklausančio pagal Civilinio proceso kodekso 93 str. 2 d. Be to, pasyviajai šaliai teismas gali skirti iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų baudą.⁶⁸ Taigi, sprendimo už akių tvarka šiuo pakeitimu sušvelninta ir palengvinta, dėl to įtvirtinti ir tam tikri saugikliai, turintys užtikrinti proceso koncentruotumą.

Svarbūs pakeitimai 2011 metais taip pat padaryti ir pakartotinio sprendimo už akių reglamentavime. Panaikinta Civilinio proceso kodekso 289 str. 2 d., kurioje buvo įtvirtintas draudimas paduoti prašymą peržiūrėti pakartotinį sprendimą už akių.⁶⁹ Taigi, šis pakeitimas suvienodino pirmą kartą priimamą ir pakartotinį sprendimą už akių, nebeliko skirtumo tarp pirmą kartą priimamo ir pakartotinio sprendimo už akių sukeliamų padarinių. Šiuo pakeitimu norėta panaikinti Konstitucinio Teismo konstatuotą prieštaravimą Konstitucijai dėl draudimo peržiūrėti pakartotinį sprendimą už akių.

Draudimo skųsti pakartotinį sprendimą panaikinimas sudaro prielaidas proceso vilkinimui. Visų pirma, pasyvioji šalis paduodama pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo turi pareigą nurodyti visus įrodymus ir aplinkybes, galinčias turėti įtakos sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, taip pat visus savo reikalavimus, argumentus teismui.⁷⁰ Antra, pakartotinis sprendimas už akių priimamas, kai šalis be svarbių priežasčių neatvyko į pirmąjį posėdį po bylos nagrinėjimo atnaujinimo, tai yra šalis taip piktnaudžiauja savo procesinėmis teisėmis ir vilkina procesą. Be to, net ir esant draudimui prašyti pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo, pasyvioji šalis gali prašyti procesą atnaujinti.⁷¹ Taigi, remiantis anksčiau įvardintais argumentais, nėra pagrindo siekiančiai vilkinti procesą šaliai suteikti galimybę dar kartą prašyti sprendimo už akių peržiūrėjimo, nes šia galimybe šalis kartą jau pasinaudojo. Leidimas prašyti pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo sudaro galimybes manipuluoti šiuo institutu iš pradžių pasyviai elgiantis, po to prašant sprendimo už akių peržiūrėjimo ir taip toliau, tuo siekiant vilkinti procesą. Todėl pakartotinio sprendimo už akių reglamentavimas neatitinka šiam institutui keliamų tikslų.

⁶⁸ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, nr. 15011, 22 str.

⁶⁹ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 167 str.

⁷⁰ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126, 165 str.

⁷¹ NEKROŠIUS, Vytautas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina: Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui* : mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 373 – 388, p. 383.

Kita vertus, yra manančių, jog draudimas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo yra nepagrįstas. Tokia pozicija grindžiama tuo, kad aplinkybės, dėl kurių panaikinamas sprendimas už akių gali pasikartoti tiek pirmą kartą priimant sprendimą už akių, tiek priimant pakartotinį sprendimą už akių. Teigiama, jog nėra pagrindo antrą kartą priimamą sprendimą už akių vertinti kitaip nei pirmąjį, jei nebuvo kaltų šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, veiksmų. Todėl nelogiška panaikintą sprendimą už akių vertinti kaip pirmąjį tos šalies atžvilgiu, kai antrą kartą priimamas sprendimas už akių.⁷² Vis dėlto, šie argumentai prieštarauja sprendimo už akių instituto esmei ir tikslams, kurių siekiama priimant sprendimą už akių. Galimybė prašyti pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo neskatina šalių rūpintis proceso eiga.

Įvertinus šias dvi anksčiau aptartas pozicijas dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo, pritartina nuomonei, kad leidimas prašyti pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo neleidžia pasiekti tikslų, kurie taikomi sprendimo už akių institutui, todėl nepritartina reglamentavimui, suteikiančiam galimybę prašyti pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo. 2011 metais įsigaliojusiais pakeitimais pirmą kartą ir pakartotinai priimamo sprendimo už akių padariniai suvienodinti neatsižvelgiant į skirtingas pirmą kartą ir pakartotinai priimamo sprendimo už akių priėmimo sąlygas. Nepritartina šiems pakeitimams, nes pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimas neatitinka sprendimo už akių instituto paskirties ir praktiškai panaikina pakartotinio sprendimo už akių institutą.

Apibendrinant, 2011 metų Civilinio proceso kodekso pakeitimais dėl teisėkūros procese padarytos klaidos ir taip susiaurintų galimybių priimti sprendimą už akių, liberalizuotos sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarkos bei praktiškai panaikinto pakartotinio sprendimo už akių, sprendimo už akių institutas užuot tarnavęs proceso koncentruotumui dabar sudaro prielaidas proceso vilkinimui.

⁷² DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 739.

2.3. Naujausi Civilinio proceso pakeitimai

2016 metais vėl imtasi sprendimo už akių instituto pakeitimų, kurie įsigalios 2017 m. liepos 1 d. Teisinio reguliavimo pakeitimais siekiama sudaryti geresnes sąlygas priimti sprendimą už akių, tokiu būdu užkirsti kelią piktnaudžiavimui, bylų vilkinimui ir skatinti bylų nagrinėjimo operatyvumo principo įgyvendinimą.⁷³ Žinoma, Civilinio proceso kodekso pakeitimais siekiama pašalinti sprendimo už akių instituto reglamentavimo prieštaravimus ir užtikrinti šio instituto veiksmingumą.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. išbraukta norma, leidžianti sprendimą už akių priimti esant tik vienos šalies parodymams. Taip pat atsisakyta normos, kuri numato bylos nagrinėjimą pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles esant abiejų šalių įrodymams.⁷⁴ Tokiu pakeitimu panaikintas vienas iš draudimų priimti sprendimą už akių. Įsigaliojus šiam pakeitimui, sprendimas už akių galės būti priimamas ir bylose, kuriose pateikti abiejų šalių įrodymai. Taigi, išplečiamos galimybės pasinaudoti sprendimo už akių institutu. Panaikinus draudimą priimti sprendimą už akių, kai byloje yra abiejų šalių įrodymai, išnyko nesuderinamumas tarp Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. ir 2 d.

Vietoje anksčiau paminėtų normų, kurių naujausiais pakeitimais atsisakyta, Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. nustatoma, kad priimdamas sprendimą už akių, teismas atlieka formalų atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies pateiktų ir nurodytų įrodymų vertinimą.⁷⁵ Normos esmė ta, jog priimant sprendimą vertinami tik vienos iš šalių įrodymai, nors byloje gali būti abiejų šalių įrodymai. Ši įstatymo norma visiškai atitinka „tikrojo“ sprendimo už akių rūšį, kurios skiriamasis bruožas yra tai, kad vertinami tik aktyviosios šalies pateikti įrodymai. Formalus įrodymų vertinimas įmanomas tik tada, kai vertinami vienos šalies įrodymai. Sveikintina tai, kad įstatymų leidėjas daugiau nebandė sujungti „tikrojo“ ir „netikrojo“ sprendimo už akių požymių, o paliko galioti „tikrąjį“ sprendimą už akių. „Tikrasis“ sprendimas už akių Lietuvoje taikomas jau nuo 2011 metų, tai rodo, kad tokia sprendimo už akių rūšis jau įsitvirtino Lietuvos teisinėje sistemoje.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas, nr. XIIP-3551.

⁷⁴ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

⁷⁵ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

Naujausiais pakeitimais Civilinio proceso kodekso 285 str. 1 d. nustatyta, kad atvykusi ar procesinį dokumentą pateikusi šalis gali prašyti teismo išnagrinėti bylą iš esmės pagal byloje esančią medžiagą vietoj sprendimo už akių priėmimo. Teismas šio prašymo gali netenkinti, manydamas, kad nenustatytos esminės bylos aplinkybės.⁷⁶ Pasinaudoti galimybe prašyti priimti ne sprendimą už akių, o sprendimą pagal byloje esančią medžiagą šalis galės, jei byloje bus pakankamai informacijos. Šiuo pakeitimu įtvirtintas dispozityvumo principas suteikiant šaliai teisę pasirinkti prašyti ar ne priimti sprendimą už akių, tačiau taip pat neprieštaraujama teismo pareigai vykdyti teisingumą ir leidžia teismui netenkinti šalies prašymo, jei trūksta įrodymų teisingai išspręsti bylą. Sprendimo pagal byloje esančią medžiagą priėmimas, kuris negalės būti peržiūrėtas kaip sprendimas už akių ir įsigalios pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nebus apskūstas,⁷⁷ labiausiai atitinka aktyviosios bylos šalies interesus.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 3 d. 4 p. įtvirtintas naujas pagrindas teismui atsisakyti priimti sprendimą už akių. Įsigaliojus naujesiems pakeitimams teismas nepriims sprendimo už akių, jei atvykusios ar procesinį dokumentą pateikusios šalies nurodytos aplinkybės ar pateikti įrodymai kelia teismui rimtų abejonių.⁷⁸ Toks pakeitimas grindžiamas Konstitucinio Teismo praktika, *inter alia* teismo pareiga užtikrinti šalies dalyvavimą bylos nagrinėjime, jei nedalyvaujant vienai iš šalių teismas negali priimti teisingo sprendimo.⁷⁹ Tačiau Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvadoje buvo suabejota šios normos aiškumu ir suderinamumu su kitomis normomis.⁸⁰

Civilinio proceso kodekso 285 str. 5 d. nauja norma įtvirtina šalies, kurios prašymu priimtas sprendimas už akių, teisę skusti tokį sprendimą apeliacine tvarka per dvidešimt dienų nuo sprendimo priėmimo.⁸¹ Iki pakeitimo įsigaliojimo šalys vadovaujasi Civilinio proceso kodekso 301 str. 1 d. įtvirtinta bendrąja norma, suteikiančia teisę skusti

⁷⁶ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 279 str. 1 d.

⁷⁸ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas, nr. XIIP-3551.

⁸⁰ Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-3551.

⁸¹ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

sprendimą apeliaciniam teismui,⁸² ir Civilinio proceso kodekso 307 str. 1 d. nustatytu trisdešimties dienų terminu paduoti apeliacinį skundą.⁸³ Taigi, po pakeitimų įsigaliojimo šalis, kurios prašymu priimtas sprendimas už akių, turės vadovautis specialiąja norma, kurioje sutrumpinamas terminas apeliaciniam skundui pateikti. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, taip pat nustatytas dvidešimties dienų terminas teismui paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo.⁸⁴ Aptarti pakeitimai būtent grindžiami siekiu suvienodinti bylos šalims taikomus terminus sprendimo apskundimui ar peržiūrėjimui, taip pat suvienodinti sprendimo už akių įsiteisėjimo momentą abiejų šalių atžvilgiu.⁸⁵ Tačiau Teisės ir teisėtvarkos komiteto išvadoje teigiama, jog pakeitimu terminas apeliaciniam skundui sutrumpinamas nepagrįstai, be to, toks termino sutrumpinimas gali lemti šalių apsisprendimą nesinaudoti sprendimo už akių institutu.⁸⁶ Taigi, apeliacinio skundo padavimo termino sutrumpinimas gali būti vertinamas prieštaringai, nes iš vienos pusės tai suvienodina bylos šalių, kurioje priimtas sprendimas už akių, padėtį, tačiau iš kitos pusės šalis, kurios prašymu priimamas sprendimas už akių, atsiduria blogesnėje padėtyje nei šalys, kurios neprašė priimti sprendimo už akių arba kai byloje negali būti priimamas sprendimas už akių.

Civilinio proceso kodekso 285 str. 6 d. specialioji norma įtvirtina, kad teismas gali atidėti sprendimo už akių priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau nei septynioms dienoms.⁸⁷ Iki pakeitimų įsigaliojimo galioja priešinga norma, draudžianti atidėti sprendimo už akių priėmimą ir paskelbimą.⁸⁸ Bendroji norma, reglamentuojanti sprendimo priėmimo ir paskelbimo atidėjimą, leidžia teismui atidėti sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne

⁸² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 301 str. 1 d.

⁸³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 307 str. 1 d.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 287 str. 1 d.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas, nr. XIIP-3551.

⁸⁶ Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo projekto nr. XIIP-3551.

⁸⁷ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 41 str.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 6 d.

daugiau nei dvidešimt dienų.⁸⁹ Sutrumpinant galimą atidėjimo terminą siekiama pateisinti sprendimo už akių koncentruotumo tikslą.

Civilinio proceso kodekso 287 str. 3 d. teismui suteikiama teisė atsisakyti priimti pavėluotai pateiktus įrodymus, kurie galėjo būti pateikti anksčiau ir dėl kurių vėlesnio pateikimo bus vilkinamas bylos nagrinėjimas.⁹⁰ Šiuo pakeitimu siekiama užkirsti kelią šalių piktnaudžiavimui savo teisėmis.

Keičiamas pakartotinio sprendimo už akių reglamentavimas. Pakeitimais Civilinio proceso kodekso 289 str. atsisakoma pakartotinio sprendimo už akių termino. Teismas atvykusios ar procesinį dokumentą pateikios šalies prašymu išnagrinėja ieškinį pagal byloje esančią medžiagą ir priima sprendimą. Jeigu atvykusi ar procesinį dokumentą pateikusi šalis nepateikia prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą, teismas turi teisę arba atidėti bylos nagrinėjimą, arba bylą išnagrinėti iš esmės pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, arba, kai prašymo išnagrinėti ieškinį pagal byloje esančią medžiagą nepateikia atsakovas, palikti ieškinį nenagrinėtą.⁹¹ Šiuo pakeitimu visiškai atsisakoma pakartotinio sprendimo už akių ir panaikinama galimybė piktnaudžiauti sprendimo už akių peržiūrėjimo galimybe. Įsigaliojus pakeitimui byloje sprendimas už akių galės būti priimamas tik vieną kartą, atitinkamai tik vieną kartą galės būti prašoma peržiūrėti sprendimą už akių. Pakartotinio sprendimo už akių atsisakoma, nes atnaujinus bylos nagrinėjimą byloje yra pakankamai medžiagos priimti įprastą sprendimą.

Apibendrinant, aptartais pakeitimais panaikinti egzistavę prieštaravimai, įstatymo leidėjo klaidos, todėl galima tikėtis, kad galimybė prašyti priimti „tikrąjį“ sprendimą už akių arba sprendimą pagal byloje esančią medžiagą bei pakartotinio sprendimo už akių panaikinimas užkirs kelią piktnaudžiavimui ir sudarys prielaidas proceso operatyvumui.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 269 str. 1 d.

⁹⁰ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 42 str.

⁹¹ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 44 str.

3. Sprendimo už akių priėmimas ir turinys

3.1. Sprendimo už akių priėmimo sąlygos

Pirmiausia, sprendimas už akių gali būti priimamas tik tada, kai šalis elgiasi pasyviai. Šalies pasyvumas yra *conditio sine qua non* sprendimo už akių priėmimui, nes kitos sąlygos netenka reikšmės, jei netenkinama pirmoji. Pasyvumas gali pasireikšti dvejais būdais. Vienas iš jų pasireiškia bylą nagrinėjant žodiniame procese. Sprendimas už akių priimamas, kai šalis neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį.⁹² Viena vertus, įstatymas nereikalauja, kad visais atvejais šalis asmeniškai dalyvautų bylos nagrinėjime. Pagal bendrąją taisyklę atstovo atvykimas į teismo posėdį laikomas tinkamu byloje dalyvaujančio asmens, kuriam jis atstovauja, dalyvavimu teismo posėdyje, išskyrus atvejus, kai teismas pripažįsta, jog atstovaujamojo dalyvavimas procese yra būtinas.⁹³ Kita vertus, įstatymas tam tikrais atvejais reikalauja, kad šaliai byloje atstovautų advokatas. Pripažįstama, kad šalis nedalyvavo teismo posėdyje ar atliekant kitus procesinius veiksmus, jeigu jie turi būti atliekami advokato, bet juos atliko pats atstovaujamas.⁹⁴ Taigi, tam tikrais atvejais teismas gali priimti sprendimą už akių dėl šalies nedalyvavo posėdyje, kuriame dalyvavo tik šalies atstovas. Kita vertus, sprendimas už akių taip pat gali būti priimtas, jei šalis į teismo posėdį atvyko be advokato.

Tokius pačius padarinius kaip ir nedalyvavimas teismo posėdyje sukelia ir šalies pasišalinimas nesibaigus teismo posėdžiui be teismo leidimo.⁹⁵ Pasišalinimas anksčiau nei pasibaigia teismo posėdis įstatymo yra prilyginamas neatvykimui į teismo posėdį. Tačiau teismas yra konstatavęs, jog teismo posėdyje iki pabaigos dalyvavęs advokatas, nepasirašęs pranešimo apie naujai paskirto posėdžio laiką, nepriskiriamas prie neatvykusių ar nedalyvavusių asmenų. Pasišalinimas nepasibaigus teismo posėdžiui gali lemti neinformavimą apie kitą teismo posėdį, tačiau vien aplinkybė, kad advokatas po teismo posėdžio pasišalino nepasirašęs pranešimo apie naujai paskirto posėdžio laiką, nesudaro pagrindo jį laikyti neatvykusių į teismo posėdį ir tikėtis gauti teismo

⁹² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

⁹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 51 str. 2 d.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 155 str. 3 d.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 155 str. 2 d.

pranešimą.⁹⁶ Kitoje byloje nagrinėta situacija, kai atsakovas, įteikęs teisėjui pareiškimą dėl nušalinimo, pasišalino iš teismo posėdžio salės, nesulaukęs jo pabaigos, neišklausęs teisėjo nutarties, kuria buvo paskelbta pertrauka. Teismas nusprendė, kad neturėjo būti priimtas sprendimas už akių, nes atsakovas, nedalyvaudamas teismo posėdyje po pertraukos, nepiktnaudžiavo savo teisėmis, o sąžiningai klydo dėl proceso eigos. Teismas *inter alia* atsižvelgė į pakankamai aktyvų atsakovo dalyvavimą šios bylos procese.⁹⁷ Taigi, pasišalinimas iš posėdžio salės teismo nevertinamas vien formaliai.

Šalies pasyvumas gali pasireikšti ne tik neatvykimu į parengiamąjį ar teismo posėdį, bet ir atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento nepateikimu per nustatytą terminą.⁹⁸ Ši pasyvumo forma pasireiškia bylą nagrinėjant rašytinio proceso tvarka. Civilinio proceso kodekse nustatyta pareiga visiems atsakovams pateikti atsiliepimą į ieškinį per teismo nustatytą terminą.⁹⁹ Jei teismas paskiria pasirengimo nagrinėti bylą teisme paruošiamaisiais dokumentais būdą, ieškovas privalo pateikti dubliką, o atsakovas tripliką. Kai šalys per teismo nustatytą terminą nepateikia dubliko ar tripliko, gali būti priimamas sprendimas už akių.¹⁰⁰ Procesinis dokumentas laikomas pateiktu laiku ir nepraleidus termino, jei jis pateiktas iki paskutinės termino dienos dvidešimt ketvirtos valandos nulis minučių, todėl teismas negali priimti sprendimo už akių anksčiau nei pasibaigs procesinis terminas. Svarbu ne tik procesinio dokumento pateikimo teismui faktas, momentas, bet ir procesinio dokumento forma bei turinys. Vienoje iš bylų teismas priėmė sprendimą už akių, nes šalies pateikti dokumentai, kuriuos ši laikė atsiliepimu, parengti neatsižvelgiant į teismo nurodytus reikalavimus. Šalis teismui pateikė elektorinį laišką, neatitinkantį ne tik turinio, bet ir formos reikalavimų. Vien tai, kad teismas tokį dokumentą priėmė į bylą, nesudaro pagrindo teigti, jog teismas minėtą dokumentą privalėjo laikyti atsiliepimu į ieškinį arba nustatyti jam trūkumus.¹⁰¹ Taigi, sprendimas už akių gali būti priimamas, jei šalis laiku nepateikia savo pozicijos dėl jam pareikštų reikalavimų procesiniame dokumente, kuris atitinka įstatymo keliamus reikalavimus.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje I. P. v. UAB „Finjanas“, Nr. 3K-3-343/2007, kat. 116.5.1; 105 (S).

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus komercinio arbitražo teismas v. J. Š., Nr. 3K-3-403/2006, kat. 116.5.1(S).

⁹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 142 str. 1 d.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 227 str. 2 d., 3 d.

¹⁰¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Garliū“ v. Dale of Norway AS, Nr. 2-431-236/2015.

Kita vertus, šalis nelaikoma nedalyvaujančia teismo posėdyje, jei atsisako prisiekti, pateikti paaiškinimus, atsakyti į klausimus.¹⁰² Šalių neatvykimo į teismo posėdį pasekmes nustatanti norma atsisakymo bendradarbiauti neprilygina nedalyvavimui teismo posėdyje ir nenumato galimybės tokiu atveju priimti sprendimą už akių.¹⁰³ Faktiškai dalyvaujančios teismo posėdyje, bet atsisakančios bendradarbiauti, šalies atžvilgiu sprendimas už akių galėtų būti priimamas tik tada, jei tokia sąlyga nevienareikšmiškai būtų įtvirtinta Civilinio proceso kodekse. Tol, kol tokia galimybė nenumatyta, į šalių nebendradarbiavimą teismas gali reaguoti paskirdamas nuobaudas.¹⁰⁴

Be to, šalis (atsakovas) nelaikoma pasyvia, jei pripažįsta ieškinį, bet neatvyksta į teismo posėdį arba nepateikia paruošiamojo dokumento.¹⁰⁵ Kai atsakovas pasinaudoja teise pripažinti ieškinį, teismas gali nuspręsti baigti bylos nagrinėjimą iš esmės, jei ieškinio pripažinimas neprieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms ir viešajam interesui.¹⁰⁶ Taigi, teismui priėmus ieškinio pripažinimą sprendimas už akių negalimas, nes šalis išreiškė savo poziciją dėl pareikštų reikalavimų. Tačiau, kai teismas nepriima ieškinio pripažinimo, o šalis elgiasi pasyviai, byloje gali būti priimtas sprendimas už akių.

Būtina sprendimo už akių priėmimo sąlyga yra šalies pasyvumas, tačiau bent viena šalis turi būtų aktyvi. Jei abi šalys neatvyksta ir neprašo bylos nagrinėti joms nedalyvaujant, teismas negali priimti sprendimo už akių, o palieka pareiškimą nenagrinėtą.¹⁰⁷ Tokiu atveju teismui būtų neįmanoma priimti sprendimo už akių, nes byloje nebūtų jokių įrodymų, kuriais remiantis teismas galėtų priimti teisingą sprendimą dėl bylos baigties. Reikalavimas, kad bent viena iš šalių būtų aktyvi, susijęs dar ir su tuo, jog teismas negali savo iniciatyva nuspręsti priimti sprendimą už akių, nes tam reikalingas aktyviosios šalies prašymas.

Sprendimas už akių taip pat gali būti priimamas vieno iš bendrininko atžvilgiu, kuris neatvyko į parengiamąjį posėdį, teismo posėdį, nepateikė atsiliepimo į ieškinį arba paruošiamojo dokumento.¹⁰⁸ Kai byloje dalyvauja keli ieškovai ir atsakovai, reikia atsižvelgti į reiškiamų reikalavimų ir kelių ieškovų bendrininkavimo pobūdį, nes priimti

¹⁰² SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 51, p. 31 – 39, p. 34.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 155 str.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 162 str. 6 d.

¹⁰⁵ SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 51, p. 31 – 39, p. 34.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 42 str. 2 d., 140 str. 2 d.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 296 str. 1 d. 6 p.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

sprendimą už akių, esant keliems ieškovams ar keliems atsakovams, galima tik neprivalomojo bendrininkavimo atveju. Neprivalomojo bendrininkavimo atveju šalių reikalavimai yra savarankiški, o ieškinio dalykas nėra bendrai pagal įstatymus priklausančios teisės ir pareigos, todėl teismas gali priimti sprendimą už akių.¹⁰⁹ Tačiau privalomojo bendrininkavimo atveju, jei bent vienas iš bendrininkų dalyvauja parengiamajame posėdyje, teismo posėdyje, pateikia atsiliepimą į ieškinį, paruošiamąjį dokumentą, nėra pagrindo priimti sprendimą už akių, nes dalyvavusių nagrinėjant bylą bendrininkų atliktų procesinių veiksmų pasekmės taikomos ir tiems bendrininkams, kurie be svarbių priežasčių neatvyko į bylos nagrinėjimą.¹¹⁰ Taigi, privalomojo bendrininkavimo atveju, esant bent vienam aktyviai bylos nagrinėjime dalyvaujančiam bendrininkui, kiti bendrininkai nelaikomi besielgiančiais pasyviai. Taigi, galimybė priimti sprendimą už akių priklauso nuo procesinio bendrininkavimo formos.

Antra ir glaudžiai su pirmąja susijusi sąlyga yra tinkamas šalies informavimas. Būtina sprendimo už akių priėmimo sąlyga yra tinkamas šalies informavimas apie parengiamojo ar teismo posėdžio laiką ir vietą bei tinkamas procesinių dokumentų įteikimas ir informavimas apie pareigą per nustatytą terminą pateikti atsiliepimą į ieškinį ar paruošiamąjį dokumentą.¹¹¹ Tinkamą šalies informavimą reglamentuoja procesinių dokumentų įteikimo taisyklės, įtvirtintos Civilinio proceso kodekse. Apie teismo posėdžio laiką ir vietą pranešama teismo šaukimais ar pranešimais.¹¹² Teismo šaukimus, ieškinius, atsiliepimus į ieškinį, dublikus, triplikus ir kitus procesinius dokumentus teismas siunčia registruotąja pašto siunta, per pasiuntinių paslaugų teikėjus, antstolius ir įteikia pasirašytinai.¹¹³

Civilinio proceso kodeksas nenumato specialių reikalavimų procesinių dokumentų įteikimui tais atvejais, kai priimamas sprendimas už akių. Civilinio proceso kodeksas nenumato, kad sprendimas už akių negali būti priimamas po procesinių dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu.¹¹⁴ Paprastai procesiniai dokumentai yra įteikiami fizinio

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje *Alytaus apskrities viršinininko administracija v. Varėnos rajono valdyba*, V. L., Nr. 3K-3-245/2005, kat. 116.5.1; 22.4; 21.1; 21.4.1.5 (S).

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 44 str. 3 d.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 3 d. 1 p.

¹¹² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 133 str. 1 d.

¹¹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 124 str. 1 d.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 130 str. 1 d.

asmens gyvenamojoje ar darbo vietoje arba kitoje vietoje, kurioje jis yra, išskyrus atvejus, kai fizinis asmuo nurodo kitą procesinių dokumentų įteikimo adresą ir asmenį, kuriam galima juos įteikti, arba kai įteikiama elektroninių ryšių priemonėmis. Kai šalies interesams byloje atstovauja kuratorius, šiai šaliai skirti procesiniai dokumentai įteikiami kuratoriui, tačiau kuratorius paskiriamas tik priešingos šalies, kuri siekia atlikti procesinius veiksmus, prašymu. Kai procesinių dokumentų įteikti negalima dvejais anksčiau aptartais būdais, teismas gali įteikti procesinius dokumentus viešo paskelbimo būdu. Įteikimas viešo paskelbimo būdu galimas ne tik tada kai nežinomos šalies gyvenamoji vieta ir darbovietė, bet ir tada, kai minėtais adresais nepavyko įteikti procesinių dokumentų.¹¹⁵ Neegzistavus procesinėms sąlygoms įteikti dokumentus viešo paskelbimo būdu, pripažįstama, kad šalis nebuvo tinkamai informuota, todėl negalima priimti sprendimo už akių. Pagal galiojantį teisinį reglamentavimą negalima tokia procesinė situacija, kai sprendimas už akių priimamas apie iškeltą bylą tinkamai nepranešus kitai ginčo šaliai, nes asmens teisė būti informuotam apie procesą ir būti išklaustytam yra neatsiejama jo teisės į teisingą teismą dalis.¹¹⁶ Taigi, procesinių dokumentų įteikimas viešo paskelbimo būdu sukelia riziką, jog šalis nesužinos apie vykstantį teismo procesą, todėl procesinių dokumentų įteikimas viešai paskelbiant turi būti parenkamas ypač atsakingai, kaip *ultima ratio* priemonė.

Procesiniai dokumentai turi būti įteikiami Civilinio proceso kodekso 117 – 132 str. nustatyta tvarka ir tokiais terminais, kad dalyvaujantys byloje asmenys turėtų pakankamai laiko atvykti į teismą ir pasiruošti bylos nagrinėjimui.¹¹⁷ „Pakankamas laikas“ įstatyme apibrėžtas kaip laiko trukmė, reikalinga atvykti į teismą ir pasirengti bylai. Ji gali priklausyti nuo to, kokioms sąlygoms esant asmuo buvo informuotas apie teismo posėdžio laiką ir vietą, kiek laiko jam normaliai pakaktų atvykti į teismą, ar reikia laiko ir kiek jo reikia pasirengti bylai. Šie klausimai sprendžiami pagal protingumo reikalavimus. Laiko trukmė gali priklausyti nuo to, ar asmuo yra informuotas apie teismo posėdį savo gyvenamojoje vietoje, ar jam esant kitur, ar pranešimo gavimo metu jis užsiėmė įprastine veikla, ar jis tuo metu dalyvavo kokiuose nors įvykiuose ar renginiuose, kuriuos jam reikėtų netikėtai nutraukti. Atskirais atvejais tai gali būti reikšminga. Tačiau advokatui, su kuriuo dar nesudaryta sutartis, atskirai neturi būti skiriama laiko pasirengti atstovauti savo

¹¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Turto bankas v. A. K. ir A. P.*, Nr. 2-333-186/2017.

¹¹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „KAILINIAI LT“ v. L. V.*, Nr. 2-1015/2014.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 133 str. 2 d.

klientui reikiamu laiku teisme, nes paprastai jo užimtumas kitose bylose turi būti vertinama kaip kliūtis sudaryti atstovavimo sutartį.¹¹⁸

Teismas šalis turi informuoti ne tik apie teismo posėdį ir pareigą pateikti procesinį dokumentą, bet ir galimas nedalyvavimo teismo posėdyje ar procesinio dokumento nepateikimo pasekmės, tai yra galimybę priimti sprendimą už akių. Vienas iš pranešimų, kuriais šalis informuojama apie teismo posėdį ar pareigą pateikti procesinį dokumentą, turinio reikalavimų yra neatvykimo ar dokumento nepateikimo pasekmių nurodymas.¹¹⁹ Taip pasireiškia teismo pareiga šalims išaiškinti jų procesines teises ir pareigas.

Be to, šalis turi būti tinkamai informuota apie priešingos šalies pareikštus reikalavimus. Ieškoviui pakeitus ieškinio pagrindą ar dalyką teismas negali priimti sprendimo už akių. Pakeitus ieškinio dalyką ar pagrindą, sprendimas už akių galėtų būti priimtas tik tada, jei šiuos pakeistus reikalavimus galima atskirti nuo kitų.¹²⁰ Priešingu atveju būtų pažeidžiami civilinio proceso principai ir pasyviosios šalies teisės. Pakeitus ieškinio pagrindą ar dalyką, padidinus reikalavimus gali pasikeisti pasyviosios šalies elgesys ir požiūris bylos nagrinėjimo procese. Jei padidinami ieškinio reikalavimai, sprendimas už akių gali būti priimamas tik dėl tų reikalavimų, apie kuriuos atsakovas buvo informuotas, o nauji reikalavimai tokiu atveju atskiriami, tai yra priimamas dalinis sprendimas.

Sprendžiant dėl informavimo tinkamumo svarbus ir bylos šalies elgesys. Nors tinkamas informavimas yra teismo pareiga, tačiau bylos šalis šiame bylos etape turi elgtis atsakingai. Vienoje iš bylų teismas pripažino, kad šaukimo įteikimas atsakovo motinai yra tinkamas pranešimas apie teismo posėdžio laiką ir vietą. Atsakovas neneigė tos aplinkybės, kad teismo šaukimas buvo įteiktas jo motinai, tačiau nurodė, kad motina pamiršo pasakyti jam apie teismo šaukimą. Teisėjų kolegijos nuomone, atsakovas nebuvo pakankamai rūpestingas ir atidus, nes žinodamas apie iškeltą bylą ir teismui nurodęs savo gyvenamosios vietos adresą, kuriuo kartu su juo gyvena senyvo amžiaus motina, laiku nepasidomėjo, ar motina yra gavusi kokius nors dokumentus iš teismo. Pagal Civilinio proceso kodekso 123 str. 3 d., jeigu procesinį dokumentą pristatantis asmuo neranda adresato jo gyvenamojoje vietoje, dokumentas yra įteikiamas kuriam nors iš kartu su juo

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje S. V. v. antstolis M. D., A. B., Nr. 3K-3-179/2005, kat. 104.10; 116.5.1, (S).

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 134 str. 8 p., 142 str. 1 d.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 3 d. 3 p.

gyvenančių pilnamečių šeimos narių.¹²¹ Taigi, sprendimas už akių gali būti priimamas šaliai dėl neatsakingumo ir nerūpestingumo nežinant apie šaukimą į teismo posėdį arba pareigą pateikti procesinį dokumentą.

Šalis turi pareigą pasiimti teismo siunčiamus šaukimus ir kitus procesinius dokumentus. Teismas pripažino, kad šalies gyvenamosios vietos adresu išsiųsti dokumentai buvo įteikti ir šalis tinkamai informuota. Pati šalis teigė, jog tuo metu faktiškai gyveno ne minėtu adresu Kaune, kur išsiųsti dokumentai, o pas tėvus Lazdijų rajone, ir visus jam adresuotus laiškus priėmė ir jo vardu pasirašė minėto buto Kaune savininkė. Teismas nusprendė, kad nėra pagrindo pripažinti, kad procesiniai dokumentai nebuvo tinkamai įteikti, nes apie iš teismo gautus procesinius dokumentus šalis buvo informuota telefonu, o tai žinodama šalis turėjo pareigą pasiimti procesinius dokumentus (arba organizuoti jų gavimą kitokiu būdu). Be to, šalis nenurodė kito adresu, kuriuo teismas turėtų siųsti pranešimus.¹²² Taigi, dalyvaujanti bylos nagrinėjime šalis turi dėti visas pastangas tam, kad gautų teismo siunčiamus procesinius dokumentus. Dalyvaujantys byloje asmenys turi nedelsiant pranešti apie procesinių dokumentų įteikimo būdo ar adresu pašto korespondencijos siuntoms pasikeitimą.¹²³

Trečia sprendimo už akių priėmimui būtina sąlyga yra nepateisinamos priežastys, dėl kurių šalis neatvyko į posėdį arba laiku nepateikė procesinių dokumentų.¹²⁴ Norėdami išvengti sprendimo už akių ieškovas ar atsakovas (jų atstovai) iki posėdžio pradžios turi pateikti prašymą teismui atidėti bylos nagrinėjimą ir svarbias priežastis įrodančius dokumentus. Įstatymas įpareigoja atitinkamus dokumentus pateikti būtent šalis ir nenustato teismui pareigos pačiam ieškoti duomenų apie neatvykimo priežasčių pagrįstumą.¹²⁵ Nors Civilinio proceso kodekse nėra baigtinio svarbių ar nesvarbių priežasčių sąrašo, tačiau nustatyta, kad atostogos, komandiruotė, kitoks užimtumas, liga ir atstovo užimtumas kitose bylose paprastai nėra pripažįstamos svarbiomis priežastimis.¹²⁶ Tačiau net ir pateisinamos priežastys neatleidžia šalies nuo pareigos rūpintis procesu. Nedalyvavusi teismo posėdyje šalis turi pasidomėti apie posėdžio baigtį, pasidomėti ar

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Congestum Group“ v. V. S., Nr. 2-1431/2010.

¹²² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Ekstra namas“ v. B. N., Nr. 2-62-186/2016.

¹²³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 121 str. 2 d.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 3 d. 2 p.

¹²⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje J. S. v. BUAB „Archidis“, Nr. 2A-734-178/2015.

¹²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 246 str. 1 d., 2 d.

buvo patenkintas prašymas atidėti teismo posėdį ir jei posėdis buvo atidėtas, tuomet pasidomėti sekančia posėdžio data.¹²⁷

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatyme atsisakoma anksčiau minėto pavyzdinio nesvarbių priežasčių sąrašo. Nuo 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosianti norma nustato, kad neatvykimo priežasčių svarbą įvertina teismas, atsižvelgdamas į bylos nagrinėjimo stadiją, ieškovo ir jo atstovo ankstesnį procesinį elgesį ir kitas svarbias aplinkybes.¹²⁸ Pasikeitęs reglamentavimas nebevaržys teismo sprendžiant dėl priežasčių svarbumo, leis teismui kiekvienu atveju atsižvelgti į konkrečioje byloje susiklosčiusias aplinkybes, suteiks lankstumo, tačiau vargu ar suteiks daugiau aiškumo bylos nagrinėjime dalyvaujantiems asmenims. Šiai normai ateityje aiškumo turės suteikti teismų praktika, kuri parodys ar pasiteisimo Civilinio proceso kodekso pakeitimas, teismų praktika taip pat turės atsakyti į klausimą, kokios priežastys bus pripažįstamos svarbiomis. Taigi, svarbių priežasčių nebuvimas tebebus viena iš sprendimo už akių priėmimo sąlygų, tačiau keičiasi nesvarbių priežasčių nustatymo tvarka.

Svarbios priežastys yra vertinamoji kategorija, todėl tai, kas yra svarbios priežastys, gali paaiškinti tik teismų praktika. Vienoje iš bylų teismas pažymėjo, kad vėlavimas į teismo posėdį nėra pateisinama ir svarbi priežastis. Be to, šalis, vėluodama į teismo posėdį, turi pareigą apie šią situaciją informuoti teismą telefonu, o neinformavimas rodo, kad šalis nebuvo pakankamai rūpestinga ir apdairi.¹²⁹ Kitoje byloje, kurioje advokatas pavėlavo į teismo posėdį dėl eismo spūsčių, teismas konstatavo, kad automobilių spūstys rytais Vilniaus mieste ir ypač keliuose link miesto centro yra visuotinai žinoma aplinkybė. Teismas konstatavo, kad visais atvejais asmuo, pageidaujantis atidėti bylos nagrinėjimą, privalo ne vien nurodyti neatvykimo priežastį, bet ir įrodyti, kad įprastomis pastangomis, kurias objektyviai dėtų sąžiningas, apdairus bylininkas, neatvykimo į teismo posėdį priežasčių nepavyktų pašalinti. Svarbiomis priežastimis gali būti pripažįstamos tik tokios aplinkybės, kurios objektyviai gali sutrukdyti atvykti į paskirtą teismo posėdį nustatytu laiku, negali būti šalies numatytos, yra nepriklausomos nuo šalies elgesio, neįprastos, išskirtinės.¹³⁰

¹²⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegija v. A. K., Nr. 2-487-117/2015.

¹²⁸ Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956, 37 str.

¹²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „TR-LOG“ v. UAB „Transbank logistics“, Nr. 2-745-196/2016.

¹³⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Labė“ v. UAB „Transbank logistics“, Nr. 2-1195/2014.

Dar kitoje byloje teismas konstatavo, jog kelis kartus pasikartojančios analogiškos aplinkybės, grindžiamos tik abstrakčiais teiginiais, verčia abejoti jų svarbumu. Teismo įsitikinimu teismo procesą inicijavusi šalis turi rasti laiko dalyvauti bylos nagrinėjime, todėl šalies užimtumas darbe nėra pateisinama priežastis nedalyvauti nagrinėjant bylą. Be to, poreikis susirasti advokatą taip pat nėra pateisinama priežastis ir neatleidžia nuo pareigos dalyvauti teismo posėdyje.¹³¹ Taigi, priežastys, kuriomis šalis pateisina savo pasyvumą, turi būti konkrečiai apibūdinamos ir grindžiamos faktinėmis aplinkybėmis.

Dažnai šalys savo pasyvumą teisina negalėjimu laiku gauti teisinę pagalbą. Teismas pripažįsta, kad teisininko atleidimas iš darbo negali būti laikomas svarbia priežastimi šaliai neatvykti į teismo posėdį. Toks sprendimas grindžiamas tuo, jog šiuo atveju su prašymu atidėti parengiamąjį teismo posėdį ne tik nepateikta jokių dokumentų, dėl kokių priežasčių pats apeliando vadovas ar kitas jo įgaliotas asmuo (darbuotojas) negalėjo į jį atvykti, bet jokios tokio pobūdžio priežastys net ir nenurodytos. Advokato neturėjimas *per se* taip pat negali būti pateisinama priežastimi nedalyvauti posėdyje. Tokiais atvejais reikšmingi aktyvūs advokato paieškos veiksmai, patirtos kliūtys (pvz. atsisakymas teikti atstovavimo paslaugas). Taip pat atsižvelgiama į tai, kiek laiko šalis turėjo atstovo paieškoms, ar teismas anksčiau jau buvo sudaręs sąlygas susirasti atstovą.¹³² Taigi, šalies pasyvumo jokia būdu nepateisina advokato neturėjimas, jei šalis elgėsi nepakankamai atsakingai.

Galima išskirti dvejopo pobūdžio situacijas, priklausomai nuo to, kokie santykiai susiklostė tarp šalies ir atstovo. Vienoje byloje atsakovas teigė, kad nustatytu terminu jis nepateikė atsiliepimo dėl advokato kaltės, šiam apsiėmus ruošti atsiliepimą, tačiau įsipareigojimo neįvykdžius (advokatui išvykus atostogauti). Atsakovas neginčijo fakto, jog jam buvo įteiktas ieškovo ieškinys ir jis žinojo apie inicijuotą teisminį procesą, todėl įgijo pareigą rūpintis vykstančiu teismo procesu, tačiau be pateisinamos priežasties šios pareigos neįvykdė. Byloje nebuvo sudaryta rašytinė atstovavimo sutartis su advokatu. Taigi atsakovas, būdamas informuotas apie teisminį procesą, ypač žinodamas apie nesudarytą atstovavimo sutartį, turėjo suprasti, jog advokatas, neturėdamas jo įgaliojimus patvirtinančių dokumentų, negalės veikti atsakovo vardu, o tuo pačiu ir savarankiškai pateikti teismui atsiliepimo į ieškinį.¹³³ Taigi, šalies pasyvumo nepateisina tai, kad šalis

¹³¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. L. v. antstolei V. D., V. N., Nr. 2A-783-330/2015.

¹³² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje „Archstudija“ v. AB „Litgrid“, Nr. 2-128-178/2016.

¹³³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Santehnikos centras“ v. V. K., Nr. 2-824/2013.

elgėsi nepakankamai rūpestingai ir nesugebėjo pasirūpinti atstovavimo sutarties sudarymu.

Priešingai vertinama situacija, kai šalis dėl netinkamo atstovavimo negalėjo įgyvendinti savo teisės būti išklaustyta dėl ginčo esmės. Vienoje iš bylų nustatyta, kad atstovas šioje byloje netinkamai atstovavo ieškovą nepranešdamas apie byloje vykstančius procesinius veiksmus bei priimtus procesinius sprendimus. Apie du paskutinius teismo posėdžius buvo pranešta ieškovo atstovui, tačiau ieškovo atstovui neatvykus, pranešimas apie kitą teismo posėdį taip pat buvo išsiųstas tik ieškovo atstovui, todėl šalis nebuvo informuota apie vykstančius teismo posėdžius.¹³⁴ Taigi, netinkamas advokato atstovavimas vertinamas kaip pateisinama šalies pasyvumo priežastis.

Ketvirta sprendimo už akių priėmimo sąlyga yra aktyviosios šalies prašymas.¹³⁵ Aktyvioji šalis turi pasirinkimo teisę prašyti ar neprašyti priimti sprendimą už akių, tačiau išreikšti nuomonę dėl sprendimo už akių priėmimo yra privalu. Ieškovas turi pareigą ieškinyje išreikšti savo nuomonę dėl sprendimo už akių priėmimo, o atsakovas turi tai padaryti atsiliepime į ieškinį.¹³⁶ Šalis taip pat gali žodžiu pateikti prašymą priimti sprendimą už akių teismo posėdžio metu.¹³⁷ Prašyti priimti sprendimą už akių yra šalies teisė, todėl šios teisės atsisakymas, susitarimas ja nesinaudoti yra niekinis ir negaliojantis.¹³⁸ Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad teismas, net ir esant kitoms būtinoms sąlygoms, negali priimti sprendimo už akių *ex officio*. Teismas turi pareigą išaiškinti, todėl turi šalims paaiškinti apie galimybę prašyti priimti sprendimą už akių, tačiau teismas gali tik pasiūlyti, o ne nuspręsti. Ši sąlyga įgyvendina dispozityvumo principą, šalims suteikiant teisę nulemti tolesnę bylos eigą. Jei aktyvioji bylos šalis neprašo priimti sprendimo už akių, toks sprendimas negali būti priimamas net esant pasyviosios šalies prašymui. Prašymo priimti sprendimą už akių esmė yra galimybė pasinaudoti sprendimo už akių institutu, jei priešinga bylos šalis elgiasi pasyviai. Todėl vienoje iš bylų teismas atsisakė priimti sprendimą už akių, kai ieškovė neatvyko į teismo posėdį ir prašė priimti sprendimą už akių, o į teismo posėdį atvykusi atsakovė priimti sprendimo už akių neprašė. Teismas konstatavo, kad įstatyminio pagrindo priimti sprendimą už akių nebuvo,

¹³⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Klaistvita“ v. UAB „Trenžės transportas“, Nr. 2-438/2014.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 135 str. 1 d. 5 p., 142 str. 2 d. 4 p.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 245 str. 1 d.

¹³⁸ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 683.

o apeliantės nurodoma aplinkybė, kad ji savo procesiniuose dokumentuose prašė priimti sprendimą už akių būtų aktuali (teisiškai reikšminga) tik tuo atveju, jeigu byloje būtų susiklosčiusi atvirkštinė situacija, tai yra į teismo posėdį neatvyktų atsakovė, o apeliantė palaikytų savo prašymą priimti sprendimą už akių.¹³⁹

Penkta, sprendimas už akių gali būti priimamas tik tada, kai pasyvioji šalis neprašo nagrinėti bylą jai nedalyvaujant.¹⁴⁰ Kadangi dalyvavimas teismo posėdyje yra šalies teisė, bet ne pareiga, šalis gali nuspręsti nedalyvauti nagrinėjant bylą, tačiau apie tai būtina iš anksto informuoti teismą. Esant tokiam prašymui nelaikoma, kad šalis elgiasi pasyviai, todėl sprendimas už akių nepriimamas. Tiesa, teismas gali pripažinti šalies dalyvavimą būtinu, tokiu atveju šalis negalės prašyti nagrinėti bylą jai nedalyvaujant.¹⁴¹

Šešta, sprendimas už akių negali būti priimamas didesnio viešojo intereso byloje, kuriose teismui tenka pareiga nustatyti materialiąją tiesą.¹⁴² Todėl sprendimas už akių negali būti priimamas šeimos byloje (santuokos nutraukimo ar pripažinimo negaliojančia, sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos), tėvystės (motinystės) nustatymo, tėvystės (motinystės) nuginchijimo, tėvų valdžios apribojimo byloje),¹⁴³ ypatingą teisena nagrinėjamosiose byloje.¹⁴⁴ Sprendimas už akių negalimas ir dokumentiniame procese, jeigu ieškovas nepateikia atsiliepimo į atsakovo prieštaravimus.¹⁴⁵ Taigi, tam tikrose byloje sprendimas už akių negali būti priimamas net ir esant visoms kitoms būtinoms sąlygoms.

Septinta, sprendimas už akių gali būti priimamas tik tada, kai byloje yra tik vienos iš šalių pateikti įrodymai. Kai byloje yra pateikti abiejų bylos šalių įrodymai, teismas bylą nagrinėja pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.¹⁴⁶ Teismas pripažino, kad sprendimas už akių negali būti priimamas byloje, kurioje pateiktas ieškovo ieškinys, atsakovo ir trečiojo asmens atsiliepimai į ieškinį, ieškovo dublikas bei atsakovo triplikas, prie šių procesinių dokumentų šalys pridėjo ir įrodymus, kuriais grindžia savo atsikirtimus į

¹³⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje R. B. v. BAB bankas SNORAS, Nr. 2-1748-178/2016.

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 1 d.

¹⁴¹ DRIUKAS, Artūras, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 219.

¹⁴² DRIUKAS, Artūras, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 220.

¹⁴³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 378 str.

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 443 str. 9 d.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 430 str. 4 d.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 2 d.

ieškovo reikalavimus. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes teismas padarė išvadą, kad šioje byloje sprendimas už akių negalėjo būti priimtas ir byla turėjo būti nagrinėjama pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.¹⁴⁷ Kitoje byloje teismas nusprendė, kad sprendimas už akių negali būti priimtas, kai teismui pateiktas ne tik ieškovo ieškinys, tačiau atsakovo ir trečiojo asmens atsiliepimas į ieškinį, prie šių procesinių dokumentų šalys pridėjo ir įrodymus, kuriais grindžia savo atsikirtimus.¹⁴⁸ Taigi, sprendimas už akių laikantis šios sąlygos gali būti priimamas tik tada, kai byloje nepateiktas atsiliepimas į ieškinį, nes atsiliepimo į ieškinį pateikimas reiškia ir šalies įrodymų pateikimą. Tiesa, ši sąlyga nebegalios nuo 2017 m. liepos 1 d. Kaip aptarta anksčiau, įsigaliojus Civilinio proceso kodekso pakeitimams, sprendimas už akių galės būti priimamas ir tose bylose, kuriose pateikti abiejų šalių įrodymai. Tai reiškia, kad netrukus ši sprendimo už akių priėmimą ribojanti sąlyga neteks galios.

Kadangi teismui priklauso diskrecijos teisė nuspręsti ar priimti sprendimą už akių, gali susiklostyti tokia situacija, kai sprendimas už akių nebus priimtas nors byloje egzistuoja visos anksčiau aptartos sąlygos. Teismas, prieš priimdamas sprendimą už akių, turi pasisakyti, ar pakanka byloje įrodymų tam, kad būtų priimtas teisingas sprendimas, sprendžiant tarp šalių kilusį ginčą.¹⁴⁹ Priešingu atveju teismas turi imtis visų priemonių, kad užtikrintų šalies dalyvavimą nagrinėjant bylą. Taigi, galima teigti, kad dar viena sprendimo už akių priėmimo sąlyga yra įrodymų pakankamumas sprendimui priimti.

Apibendrinant, sprendimas už akių gali būti priimamas kai viena iš šalių, kuri yra tinkamai informuota, be svarbių priežasčių neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį arba per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento, bet neprašo nagrinėti bylą jai nedalyvaujant ar atidėti teismo posėdį, o aktyvioji bylos šalis prašo priimti sprendimą už akių ir byloje yra tik vienos iš šalių pateikti įrodymai.

¹⁴⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje *Eastline Networks LLP v. UAB „Suada“*, Nr. 2-737-236/2015.

¹⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Mens mentis“ v. UAB „Swedbank lizingas“*, Nr. e2-383-516/2015.

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Deglita“ v. KŪB „Malida“*, Nr. 3K-3-378/2007, kat. 124.2.9; 121.11 (S).

3.2. Sprendimo už akių priėmimo tvarka ir turinys

Sprendimas už akių priimamas tik nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme. Dalyvaujančio byloje asmens neatvykimas į teismo posėdį nekliudo bylos nagrinėjimui apeliacine ar kasacine tvarka.¹⁵⁰ Todėl teismas negali priimti sprendimo už akių, jei dalyvaujantys byloje asmenys neatvyko į teismo posėdį apeliacinės ar kasacinės instancijos teisme. Įstatymas taip pat nenumato galimybės priimti sprendimą už akių nepateikus atsiliepinimo į apeliacinį ar kasacinį skundą.

Sprendimo už akių turinį reglamentuoja specialioji norma Civilinio proceso kodekse, tačiau kiek sprendimo už akių turinio nereguliuoja specialioji norma, turi būti taikoma ir bendroji norma.¹⁵¹ Sprendimą už akių sudaro įžanginė ir rezoliucinė dalys bei sutrumpinti motyvai.¹⁵² Įprastame sprendime be įžanginės ir rezoliucinės dalių privalo būti aprašomoji sprendimo dalis, tuo sprendimas už akių savo turiniu skiriasi nuo įprasto sprendimo.¹⁵³ Įžanginėje sprendimo dalyje, be bendrų šiai sprendimo daliai keliamų reikalavimų, turi būti nurodyta, kad sprendimas yra priimtas už akių. Sprendimo už akių motyvuojamoji dalis nuo esančios įprastame sprendime skiriasi tuo, jog sprendime už akių teismas pateikia sutrumpintus motyvus. Rezoliucinėje sprendimo už akių dalyje, be bendrų šiai daliai keliamų reikalavimų, turi būti nurodyta pareiškimo dėl šio sprendimo už akių peržiūrėjimo padavimo terminai ir tvarka.¹⁵⁴

Spręsdamas dėl sprendime už akių išdėstomų sutrumpintų motyvų, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad ši nuostata negali būti aiškinama kaip reiškianti, esą teismas už akių priimtame sprendime neprivalo išvardyti visų jį pagrindžiančių argumentų (motyvų), ji nepaneigia teismo pareigos minėtame sprendime nurodyti tiek motyvų, kad jų pakaktų priimtam sprendimui pagrįsti, o šios nuostatos formuluotė „sutrumpinti motyvai“ apima tik tą motyvų minimumą, kuris yra būtinas sprendimui, priimtam už akių, pagrįsti. Konstatuotina, jog nuostata, kad sprendime už akių išdėstomi sutrumpinti motyvai, nepažeidžia asmens konstitucinės teisės į tinkamą teismo procesą, ja nėra apribojami, juo labiau paneigiami, iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio, kylantys teismo

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 319 str. 2 d., 3 d., 352 str. 3 d.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 270 str.

¹⁵² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 286 str. 1 d.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 270 str. 1 d.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 286 str. 2 d., 3 d.

įgaliojimai vykdyti teisingumą, nėra nukrypstama nuo teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos konstitucinės sampratos, konstitucinių asmenų lygiateisiškumo, bylų nagrinėjimo teismuose viešumo principų, taip pat ir nuo konstitucinių teisinės valstybės ir teisingumo principų.¹⁵⁵ Sutrumpinti motyvai sprendime už akių atitinka šio instituto esmę ir tikslus, juk sprendimas už akių priimamas formaliai įvertinus įrodymus, o šio instituto tikslas užtikrinti proceso koncentruotumą. Sprendimui už akių pagrįsti užtenka pateikti sutrumpintus motyvus. Taigi, reglamentavimas, pagal kurį sprendime už akių pateikiami sutrumpinti motyvai, yra visiškai pagrįstas.

Kaip minėta anksčiau, priimdamas sprendimą už akių teismas atlieka formalų įrodymų vertinimą. Tuo sprendimo už akių priėmimo tvarka skiriasi nuo įprasto sprendimo priėmimo. Formalus įrodymų vertinimas reiškia, kad teismui nereikia detaliam tirti įrodymų, nustatinėti konkrečių faktinių bylos aplinkybių, teismas pagal byloje esančius įrodymus tik sprendžia, būtų pagrindas tenkinti ieškinį ar jį atmesti, jeigu pasitvirtintų tų įrodymų turinys. Sprendimas už akių gali būti nepalankus ir aktyviajai šaliai, jeigu formaliai įvertinęs įrodymus teismas nustato, kad aktyviosios šalies pozicija nepagrįsta.¹⁵⁶ Taigi, sprendimo už akių priėmimas nereikia, kad automatiškai patenkinami aktyviosios šalies reikalavimai.

Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad nors, esant atitinkamoms proceso sąlygoms, ir yra galimybė priimti sprendimą už akių atlikus tik formalų pateiktų įrodymų vertinimą, tačiau būtina patikrinti, ar tie įrodymai atitinka Civilinio proceso kodekso 177 str. ir kitų norminių aktų formalius reikalavimus, ar jie gauti įstatymų ir kitų norminių aktų nustatyta tvarka, ar turi ryšį su įrodinėjimo dalyku, ar yra leistini. Pagal Civilinio proceso kodekso 285 str. 2 d. priimant sprendimą už akių būtinas byloje pateiktų įrodymų visumos formalus vertinimas. Teismas privalo visapusiškai iširti byloje pateiktus įrodymus, negali jų tirti paviršutiniškai, į juos neįsigilinęs bei jų neįvertinęs pagal įrodymų vertinimo taisykles. Konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne tik formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, bet ir, svarbiausia, tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi, taip pat kad vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas.

¹⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. G. v. K. G., Nr. 3K-3-551/2006, kat. 30.9.2; 30.12.2; 51; 116.5.1 (S).

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto savivaldybė v. L. Ž., V. Ž. ir D. Ž., Nr. 3K-3-329/2011, kat. 114.11 (S).

Teismas negali atidėti sprendimo už akių priėmimo ir paskelbimo. Teismas turi nuspręsti dėl sprendimo už akių priėmimo ne vėliau kaip per septynias dienas nuo termino pateikti atsiliepimą į ieškinį, paruošiamąjį dokumentą pabaigos dienos rašytinio proceso tvarka šalims nepranešus.¹⁵⁸ Teismas priima sprendimą už akių praėjus protingam laikui po termino procesiniams dokumentams pateikti pabaigos. Šalims nepranešama apie tai, kad bus priimamas sprendimas už akių, nes šalys apie šią galimybę būna informuotos pranešant apie pareigą pateikti procesinį dokumentą. Sprendimo už akių patvirtinta kopija ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo jo priėmimo dienos išsiunčiama šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas.¹⁵⁹

Kaip minėta, teismas neturi pareigos priimti sprendimo už akių, tačiau teismo atsisakymas priimti sprendimą už akių turi būti motyvuotas.¹⁶⁰ Teismas turi nurodyti atsisakymo priežastis, kurios atitiktų sprendimo už akių priėmimo sąlygas ir atsisakymo priimti sprendimą už akių pagrindus.¹⁶¹ Taigi, teismas gali atsisakyti priimti sprendimą, nes netenkinamos sprendimo už akių priėmimo sąlygos, yra aplinkybių, dėl kurių sprendimas už akių byloje negalimas arba byloje nėra pakankamai įrodymų. Nutartis, kuria atsisakoma priimti sprendimą už akių, negali būti skundžiama atskiruoju skundu, nes atsisakymas priimti sprendimą už akių neužkerta kelio tolesnei bylos eigai.¹⁶²

Apibendrinant, sprendimo priėmimo tvarka ir turinys nulemtas sprendimo už akių instituto tikslų ir priėmimo sąlygų. Sprendimas už akių išsiskiria formaliu įrodymų vertinimu ir teismo sprendime pateikiamais sutrumpintais motyvais.

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 6 d.

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 7 d.

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 4 d.

¹⁶¹ DRIUKAS, Artūras, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 222.

¹⁶² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 334 str. 1 d. 2 p.

4. Sprendimo už akių peržiūrėjimas

Teismo sprendimas, priimtas bendrąja tvarka, gali būti skundžiamas apeliacine ir kasacine tvarka.¹⁶³ Sprendimas už akių priimamas specialia tvarka, todėl tokio sprendimo peržiūrėjimui taip pat taikoma speciali procedūra. Galimi įvairūs sprendimo už akių peržiūrėjimo reglamentavimo variantai: vienoje valstybėje šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, jokiais atvejais negali skųsti sprendimo už akių apeliacine ir kasacine tvarka, todėl gali tik prašyti peržiūrėti sprendimą už akių, kitose valstybėse nustatytos tam tikros sąlygos, kurioms esant galima sprendimą už akių skųsti apeliacine tvarka, dar kitose valstybėse suteikiama teisė rinktis skųsti sprendimą už akių apeliacine tvarka ar prašyti sprendimo už akių peržiūrėjimo.¹⁶⁴

Pagal tai, kokiais pagrindais atnaujinamas bylos nagrinėjimas, prašymo peržiūrėti sprendimą už akių procedūros gali būti skirstomos į kelias rūšis. Visų pirma, žinomas reglamentavimas, kuris numato galimybę prašyti proceso atnaujinimo nurodant svarbias pasyvaus elgesio priežastis. Antra, šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, gali pareikšti prieštaravimą dėl priimto sprendimo. Be to, egzistuoja ir mišri procedūra, kurioje sujungiami abiejų anksčiau minėtų procedūrų požymiai.¹⁶⁵

Lietuvoje šalis, kurios prašymu priimtas sprendimas už akių, ir kiti byloje dalyvaujantys asmenys sprendimą už akių gali skųsti apeliacine ir kasacine tvarka. Speciali sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka taikoma tik tai šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, todėl kiti bylos nagrinėjime dalyvaujantys asmenys gali skųsti sprendimą bendrąja tvarka. Sprendimas už akių nebūtinai būna palankus šaliai, kurios prašymu yra priimtas, todėl šalis turi interesą skųsti tokį sprendimą. Byloje, kurioje priimtas sprendimas už akių, visada yra pateikti aktyviosios šalies įrodymai, todėl tokiu atveju gali būti ginčijamas teisinio pagrįstumo vertinimo rezultatas. Draudimas skųsti sprendimą už akių šaliai, kurios iniciatyva buvo priimtas, neatitiktų sprendimo už akių instituto esmės ir paneigtų šio instituto veiksmingumą.¹⁶⁶

¹⁶³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 301 str. 1 d., 340 str. 1 d.

¹⁶⁴ AMBRASAITĖ, Goda. Draudimo skųsti sprendimą už akių klausimai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69, p. 5 – 12, p. 9.

¹⁶⁵ NEKROŠIUS, Vytautas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina: Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 373 – 388, p. 379.

¹⁶⁶ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 711.

Šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, negali šio sprendimo skųsti nei apeliacine, nei kasacine tvarka.¹⁶⁷ Draudimas pasyviai šaliai skųsti sprendimą už akių nėra sankcija už nesirūpinimą proceso skatinimu, bylos nagrinėjimo vilkinimą ar piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis. Šis draudimas nulemtas sprendimo už akių instituto tikslų ir sprendimo už akių priėmimo ypatumų bei apeliacijos ir kasacijos reglamentavimo. Sprendimas už priimamas iš esmės netiriant įrodymų turinio, o atlikus formalų įrodymų vertinimą, todėl aukštesnės instancijos teismo įsikišimas būtų per ankstyvas.¹⁶⁸ Pirmosios instancijos teismas iš esmės dar nenagrinėjo ginčo, todėl pasyviajai šaliai apskundus sprendimą už akių bylos nagrinėjimas „peršoktų“ bylos nagrinėjimą pirmosios instancijos teisme. Vienintelis atvejis, kai būtų pateisinamas apeliacinis skundas, yra sprendimo už akių priėmimas nors nebuvo visų būtinų sąlygų arba nustatytos sąlygos, draudžiančios priimti sprendimą už akių.¹⁶⁹

Pasyvioji šalis gali nustatyta tvarka paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo¹⁷⁰. Tai speciali tvarka sprendimo už akių peržiūrėjimui vietoj apeliacijos ir kasacijos. Ši speciali procedūra nulemta sprendimo už akių priėmimo sąlygų. Kadangi sprendimas už akių priimamas neišklausius vienos šalies, todėl tai atsverinama suteikiant teisę lengvatine tvarka prašyti sprendimo už akių peržiūrėjimo. Sprendimo už akių peržiūrėjimo esmė – suteikti galimybę šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, išreikšti savo nuomonę, būti išklaustyti ir pateikti įrodymus teismui, o apeliacijos ir kasacijos tikslas – ištaisyti teismo padarytas klaidas. Taigi, šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, suinteresuota būtent pateikti savo poziciją, ko padaryti negalėjo prieš sprendimo už akių priėmimą, o ne ištaisyti klaidingą teismo sprendimą. Sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūra yra dar viena galimybė šaliai pateikti savo argumentus, tikintis, kad tada teismas priimtų kitokį sprendimą.¹⁷¹

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad prašymą peržiūrėti sprendimą už akių nagrinėja tas pats sprendimą priėmęs teismas, taigi byla nepereina į aukštesnės instancijos teismą, nes sprendimo už akių panaikinimas nereiškia, kad pirmosios instancijos teismas

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 285 str. 5 d.

¹⁶⁸ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 711.

¹⁶⁹ SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese. Iš *Civilinio proceso pirmosios instancijos teisme reforma Baltijos jūros regiono valstybėse ir Centrinėje Europoje*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004, p. 38 – 54. p. 44.

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 287 str. 1 d.

¹⁷¹ AMBRASAITĖ, Goda. Draudimo skųsti sprendimą už akių klausimai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69, p. 5 – 12, p. 6.

suklydo.¹⁷² Šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, turi teisę per dvidešimt dienų nuo šio sprendimo priėmimo dienos paduoti sprendimą už akių priėmusiam teismui pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo. Šis terminas nėra naikinamas, todėl gali būti atnaujintas, jeigu teismas pripažįsta, kad jis praleistas dėl svarbių priežasčių. Dėl teismo nutarties, kuria atmestas prašymas atnaujinti praleistą terminą, gali būti duodamas atskirasis skundas. Prašymas atnaujinti praleistą pareiškimo padavimo terminą negali būti paduotas, jeigu praėjo daugiau kaip trys mėnesiai nuo sprendimo už akių priėmimo dienos.¹⁷³ Trumpi terminai procesiniams veiksams atlikti įgyvendina proceso koncentruotumo tikslą, kurio siekiama sprendimo už akių institutu.

Kadangi įstatymas nenustato, kokios priežastys yra svarbios ir lemia termino atnaujinimą, o suteikia diskrecijos teisę teismui įvertinti priežasčių, dėl kurių praleistas terminas pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo paduoti, svarbą, šis klausimas sprendžiamas, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, vadovaujantis teisingumo, protingumo kriterijais. Minėta, kad aplinkybės turi būti vertinamos kiekvienu atveju atskirai, pagal konkrečias aplinkybes ir jų visumą. Be to, teismų praktikoje yra išaiškinta, kad nagrinėjant prašymą dėl termino procesiniam veiksmui atlikti atnaujinimo turi būti atsižvelgta į pasekmes, kurias turės teismo atsisakymas atnaujinti tokį terminą, ar nebus pažeistos ir paneigtos bylos šalies pagrindinės teisės. Kiekvienu atveju turi būti ieškoma protingos dviejų interesų pusiausvyros tarp realios pažeistų subjektinių teisių apsaugos užtikrinimo ir teisinių santykių stabilumo bei apibrėžtumo garantijos. Sprendžiant klausimą dėl procesinio termino atnaujinimo aktualus yra tinkamas sprendimo už akių įteikimas.¹⁷⁴

Bylą nagrinėjantis teismas, spręsdamas klausimą dėl praleisto termino atnaujinimo, kiekvienu atveju turi atsižvelgti į jo trukmę, nustatytą konkrečioms santykiams, įvertinti termino praleidimo trukmę ir nurodomas priežastis, kreipimosi į teismą operatyvumą po priežasčių, sutrukdžiusių laiku paduoti skundą, išnykimo ir kitus elgesio rūpestingumo, apdairumo aspektus, ginčo esmę, kitas reikšmingas aplinkybes, taip pat į protingumo, sąžiningumo bei teisingumo kriterijus. Sprendžiant termino atnaujinimo klausimą svarbu nustatyti ir tai, kiek termino atnaujinimas turės įtakos teisingumui ir kitų asmenų teisėms bei teisėtiems interesams. Procesinis terminas atnaujinimas, kai buvo praleistas dėl

¹⁷² AMBRASAITĖ, Goda. Draudimo skūsti sprendimą už akių klausimai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69, p. 5 – 12, p. 6.

¹⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 287 str. 1 d.

¹⁷⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2016 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Autobusų nuomos centras“, UAB „Setrabus“, UAB „Trakų autobusai“, ribotos atsakomybės bendrovė „Ekotransmisto“ v. K. K., Nr. 2-549-157/2016.

objektyviai egzistavusių (tinkamai neįteiktas / neišsiųstas sprendimas už akių), o ne subjektyvių (apelianto pasyvumas) priežasčių.¹⁷⁵

Reikia atskirti svarbių aplinkybių vertinimą, sprendžiant dėl sprendimo už akių priėmimo, ir svarbias aplinkybes, dėl kurių gali būti atnaujinimas praleistas terminas pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo padavimo. Šį klausimą nagrinėjo apeliacinės instancijos teismas byloje, kurioje apeliantas savo prašyme atnaujinti terminą pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo paduoti kaip vieną iš šio prašymo argumentų įvardijo ir netinkamą ieškinio su priedais įteikimą. Pirmosios instancijos teismas šioje byloje, vertindamas pareiškimo nepadavimo per įstatymo nustatytą 20 dienų terminą priežasčių svarbumą, nepagrįstai ėmėsi analizuoti ieškinio įteikimo apeliantui faktines aplinkybes. Tokios aplinkybės, tai yra tinkamais ar netinkamais adresais apeliantui buvo siunčiami ieškovo bei teismo dokumentai, taptų teisiškai reikšmingomis tik Civilinio proceso kodekso 288 str. nustatyta tvarka iš esmės išnagrinėjus pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, vertinant pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrįstumo klausimą ar galimybės atnaujinti bylos nagrinėjimą egzistavimą. Tačiau šioje byloje tokia procesinė situacija dar nesusiklostė, nes apelianto pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo pagrįstumas nebuvo iš esmės vertinamas, dar daugiau, toks pareiškimas dar net nėra teismo priimtas nagrinėti. Tokiu atveju pripažintina, kad pirmosios instancijos teismo vertintos kaip aktualios faktinės aplinkybės, susijusios su procesinių dokumentų (ieškinio bei teismo pranešimo apie atsiliepimo pateikimą) tinkamu įteikimu apeliantui, neturi jokios įtakos sprendžiant termino atnaujinimo klausimą pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo paduoti.¹⁷⁶

Prašymui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo taikomi bendrieji procesinių dokumentų turiniui nustatyti reikalavimai.¹⁷⁷ Tačiau be bendrųjų reikalavimų pareiškimui dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo taikomi ir specialūs reikalavimai. Prašyme dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo *inter alia* turi būti nurodytos aplinkybės, liudijančios neatvykimo į parengiamąjį ar teismo posėdį ir nepranešimo teismui iki posėdžio priežasčių svarbumą arba atsiliepimo į ieškinį, paruošiamojo dokumento nepateikimo per nustatytą terminą priežasčių svarbumą, taip pat įrodymai, pagrindžiantys šias aplinkybes; aplinkybės, galinčios turėti įtakos sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, ir įrodymai,

¹⁷⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje BKU „Švyturio taupomoji kasa“ v. UAB „AM Investicija“, A. E., Nr. 2-1579/2014.

¹⁷⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje BKU „Švyturio taupomoji kasa“ v. UAB „AM Investicija“, A. E., Nr. 2-1579/2014.

¹⁷⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 111 str.

patvirtinantys šias aplinkybes, taip pat visi kiti šalies reikalavimai, argumentai ir įrodymai, susiję su byla.¹⁷⁸ Už pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo mokamas dvidešimt aštuonių eurų žyminis mokestis.¹⁷⁹

Priėmęs pareiškimą teismas persiunčia pareiškimo ir jo priedų kopijas šalims ir tretiesiems asmenims ir nurodo, kad per keturiolika dienų nuo jo išsiuntimo šalys privalo, o tretieji asmenys turi teisę raštu pateikti atsiliepimus į pareiškimą ir pateikti teismui visus reikalavimus, argumentus ir įrodymus, susijusius su byla.¹⁸⁰ Jei šalys per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į pareiškimą, jos paranda galimybę išsakyti savo nuomonę dėl sprendimo už akių panaikinimo.¹⁸¹

Paduotą pareiškimą teismas rašytinio proceso tvarka išnagrinėja ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo termino atsiliepimui pateikti pabaigos dienos.¹⁸² Išnagrinėjęs pareiškimą, teismas turi teisę netenkinti pareiškimo ir palikti galioti sprendimą už akių arba patenkinti pareiškimą, panaikinti sprendimą už akių ir atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės.

Teismas panaikina sprendimą už akių ir atnaujina bylos nagrinėjimą, jeigu šalies pareiškime nurodyti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui arba byloje negalėjo būti priimtas sprendimas už akių.¹⁸³ Taigi, įstatyme nustatytos dvi alternatyvios sąlygos, iš kurių kiekvienos pakanka tam, kad būtų panaikintas sprendimas už akių. Abi šias aplinkybes turi įrodyti šalis, kuri siekia sprendimo už akių peržiūrėjimo.

Teismas naikina sprendimą už akių remiantis pirmąja sąlyga, jei nustatomi pagrindai, leidžiantys abejoti sprendimo už akių teisėtumu ir pagrįstumu, šalis nurodo aplinkybių bei jas pagrindžiančių rašytinių įrodymų, kurie galėtų turėti įtakos teismo sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui, bei įrodymų, kurie patvirtintų, kad teismo sprendimas buvo akivaizdžiai neteisingas.¹⁸⁴ Teismų praktika formuojama ta linkme, jog

¹⁷⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 287 str. 2 d. 3 p., 4 p.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 80 str. 3 d.

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 1 d.

¹⁸¹ DRIUKAS, Artūras, *et al. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 229.

¹⁸² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 2 d.

¹⁸³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 4 d.

¹⁸⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Garlita“ v. Dale of Norway AS, Nr. 2-431-236/2015.

teismas, nagrinėdamas pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, nenagrinėja bylos iš esmės, o tam, kad būtų panaikintas sprendimas už akių ir atnaujintas bylos nagrinėjimas, teismui pakanka įsitikinti, kad pareiškinge nurodyti argumentai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui.¹⁸⁵ Įrodymai iš esmės tiriami ir vertinami tik patenkinus prašymą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo ir atnaujinus bylos nagrinėjimą.

Antra iš minėtų sąlygų sprendimo už akių panaikinimui – tai, kad byloje negalėjo būti priimtas sprendimas už akių. Tai reiškia, kad nebuvo sprendimo už akių priėmimo sąlygų arba egzistavo sąlygos, draudžiančios priimti sprendimą už akių. Todėl teismas panaikina sprendimą už akių, jei paaiškėja, kad byloje pateiktas atsiliepinimas į ieškinį, dublikas ir triplikas, tai yra byloje esant abiejų šalių įrodymams, arba jei šalis nebuvo informuota apie bylos nagrinėjimą.

Pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo teismas išsprendžia motyvuota teismo nutartimi. Nutartis, kuria panaikinamas sprendimas už akių, negali būti skundžiama atskiruoju skundu, kitaip nei paliekanti galioti sprendimą už akių nutartis, nes tai neužkerta kelio tolimesnei bylos eigai.¹⁸⁶ Teismui patenkinus pareiškimą dėl sprendimo už akių panaikinimo ir atnaujinus bylos nagrinėjimą byla toliau nagrinėjama pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles ir priimamas sprendimas, kuris gali būti skundžiamas bendrąja tvarka.¹⁸⁷ Taigi, po sprendimo už akių panaikinimo priimtas sprendimas proceso šalių gali būti skundžiamas apeliacine ir kasacine tvarka.

Dėl nutarties, kuria atsisakoma tenkinti pareiškimą, gali būti duodamas atskirasis skundas apeliacinės instancijos teismui.¹⁸⁸ Apeliacinės instancijos teismas tikrina nutarties, kuria atsisakoma tenkinti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, teisėtumą ir pagrįstumą, o ne pačio sprendimo už akių teisėtumą ir pagrįstumą, tai yra apeliacinės instancijos teismas patikrina ar egzistuoja sprendimo už akių peržiūrėjimo sąlygos.¹⁸⁹ Jeigu nutartis, kuria paliekamas galioti sprendimas už akių, neskundžiama

¹⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2015 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos v. UAB „Premium fish“, Nr. e2-899-196/2015.*

¹⁸⁶ DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 737.

¹⁸⁷ LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas: vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2005, p. 181.

¹⁸⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 288 str. 6 d.

¹⁸⁹ AMBRASAITĖ, Goda. Draudimo skųsti sprendimą už akių klausimai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69, p. 5 – 12, p. 8.

atskiruoju skundu arba išnagrinėjus skundą paliekama galioti, sprendimas už akių įsigalioja.

Kadangi pasyvioji šalis gali paduoti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, o aktyvioji šalis – apeliacinį skundą, gali susidaryti situacija, kai abi bylos šalys nepatenkintos priimtu sprendimu, todėl byloje pateiktas ir pareiškimas, ir apeliacinis skundas. Tokią situaciją reglamentuojanti norma nustato, kad pirmiausia turi būti išnagrinėtas pareiškimas.¹⁹⁰ Tokia tvarka nustatyta, nes išnagrinėjus pareiškimą ir panaikinus sprendimą už akių išnyksta apeliacinio skundo objektas. Jei išnagrinėjus pareiškimą teismas nepanaikina sprendimo už akių, turi būti sprendžiamas apeliacinio skundo priėmimo klausimas.¹⁹¹ Taigi, logiška iš pradžių nagrinėti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, o tik po to apeliacinį skundą.

Verta pažymėti dar vieną sprendimo už akių peržiūrėjimo galimybę – proceso atnaujinimą. Pasyvioji šalis gali prašyti ne tik sprendimo už akių peržiūrėjimo, bet ir proceso atnaujinimo. Civilinio proceso kodeksas *expressis verbis* neįtvirtina draudimo prašyti proceso atnaujinimo šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, todėl šalis gali bendrąja tvarka naudotis procesine teise prašyti proceso atnaujinimo kaip ir kiti asmenys.

Apibendrinant, galioja skirtinga sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka priklausomai nuo to, kuri šalis siekia sprendimo už akių peržiūrėjimo. Šalis, kurios prašymu priimtas sprendimas už akių, turi teisę skųsti sprendimą už akių bendrąja tvarka, o šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, gali prašyti sprendimo už akių peržiūrėjimo. Teismas panaikina sprendimą už akių ir atnaujina bylos nagrinėjimą, jeigu šalies pareiškimе nurodyti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui arba byloje negalėjo būti priimtas sprendimas už akių.

¹⁹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340, 287 str. 6 d.

¹⁹¹ DRIUKAS, Artūras, *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 228.

Išvados

1. Sprendimo už akių institutu siekiama skatinti šalis rūpintis proceso eiga, užtikrinti proceso operatyvumą ir išplėsti teisminės gynybos ribas. Šie tikslai taip tarpusavyje susiję, kad nepasiekus vieno, nebus įgyvendintas ir kitas. Sprendimo už akių instituto tikslai suteikia prielaidas civilinio proceso principų įgyvendinimui.
2. Iki šiol sprendimo už akių reglamentavime buvo nemažai prieštaravimų, tačiau 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiančiais pakeitimais panaikinti egzistavę prieštaravimai, įstatymo leidėjo klaidos, todėl galima tikėtis, kad galimybės prašyti priimti „tikrąjį“ sprendimą už akių arba sprendimą pagal byloje esančią medžiagą įtvirtinimas bei pakartotinio sprendimo už akių panaikinimas užkirs kelią piktnaudžiavimui, sudarys prielaidas proceso operatyvumui ir prisidės prie instituto efektyvinimo.
3. Sprendimas už akių gali būti priimamas kai viena iš šalių, kuri yra tinkamai informuota, be svarbių priežasčių neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį arba per nustatytą terminą nepateikia atsiliepinimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento, bet neprašo nagrinėti bylą jai nedalyvaujant ar atidėti teismo posėdį, o aktyvioji bylos šalis prašo priimti sprendimą už akių. Sprendimo už akių priėmimo sąlygos neišvengiamai nulemia tokio sprendimo priėmimo tvarką, tai yra atliekamą formalų įrodymų vertinimą ir sutrumpintus motyvus.
4. Sprendimo už akių tikslai, priėmimo sąlygas ir tvarka nulemia sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarką, todėl šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, negali bendrąją tvarką skųsti sprendimo už akių, tačiau tai nėra sankcija už pasyvų šalies elgesį. Sprendimo už akių instituto esmė bei apeliacijos ir kasacijos reglamentavimas lemia tai, jog šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, gali prašyti teismo sprendimo už akių peržiūrėjimo. Sprendimas už akių panaikinamas, jei pateikiami įrodymai, turintys įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui arba byloje negalėjo būti priimamas sprendimas už akių.

Šaltinių sąrašas

1. Teisės norminiai aktai:
 - 1.1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340;
 - 1.2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002 m. vasario 28 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36 – 1340;
 - 1.3. Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85 – 4126;
 - 1.4. Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, nr. 15011;
 - 1.5. Civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, nr. 26956.
2. *Travaux préparatoires*:
 - 2.1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, nr. XIP-1409;
 - 2.2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas, nr. XIIP-3551;
 - 2.3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, nr. IXP-2568;
 - 2.4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, nr. IXP-2568;
 - 2.5. Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymo projekto, nr. XIIP-3551;
 - 2.6. Teisės departamento išvada Civilinio proceso kodekso 285 ir 303 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui, nr. IXP-2568.
3. Specialioji literatūra:
 - 3.1. Monografijos:
 - 3.1.1. BRAZDEIKIS, Aurimas, *et. al. Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos*: mokslo studija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016;

- 3.1.2. DRIUKAS, Artūras, *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. Antrasis tomas. Vilnius: Justitia, 2005;
- 3.1.3. DRIUKAS, Artūras.; VALANČIUS, Virgilijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. III tomas: vadovėlis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007;
- 3.1.4. LAUŽIKAS, Egidijus.; MIKELĖNAS, Valentinas.; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė. II tomas: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2005;
- 3.1.5. NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės*. Vilnius: Justitia, 2002.
- 3.2. Straipsniai:
- 3.2.1. AMBRASAITĖ, Goda. Draudimo skųsti sprendimą už akių klausimai. *Jurisprudencija*, 2005, t. 69, p. 5 – 12;
- 3.2.2. NEKROŠIUS, Vytautas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese - keliai ir klystkeliai. Iš *Privatinės teisės doktrina: Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 373 – 388;
- 3.2.3. NEKROŠIUS, Vytautas. 2011 metų civilinio proceso novelos. Ar pasiekti kelti tikslai? Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012, p. 380 – 395;
- 3.2.4. NEKROŠIUS, Vytautas. Naujasis Civilinio proceso kodeksas ir bendrojo proceso pirmosios instancijos teisme reformos pagrindiniai bruožai. *Teisė*, 2002, t. 44, p. 102 – 112;
- 3.2.5. NORKUS, Rimvydas. Ar įmanomas formalus įrodymų vertinimas priimant sprendimą už akių? *Justitia*, 2002, nr. 5 – 6, p. 8 – 9;
- 3.2.6. SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių Lietuvos civiliniame procese. Iš *Civilinio proceso pirmosios instancijos teisme reforma Baltijos jūros regiono valstybėse ir Centrinėje Europoje*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2004, p. 38 – 54;
- 3.2.7. SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 51, p. 31 – 39;
- 3.2.8. SIMAITIS, Rimantas. Sprendimas už akių. *Justitia*, 2004, t. 52, p. 21 – 29.
4. Teismų praktika:
- 4.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas*;
- 4.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus miesto savivaldybė v. L. Ž., V. Ž. ir D. Ž., Nr. 3K-3-329/2011, kat. 114.11 (S)*;

- 4.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje G. N., E. G., R. G., V. S., V. S. v. UAB „JPSF“, Nr. 3K-3-154/2010, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S);
- 4.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. Š. TŪB (duomenys neskelbtini) v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-316/2008, kat. 114.11; 116.5.3 (S);
- 4.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Deglita“ v. KŪB „Malida“, Nr. 3K-3-378/2007, kat. 124.2.9; 121.11 (S);
- 4.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje I. P. v. UAB „Finjanas“, Nr. 3K-3-343/2007, kat. 116.5.1; 105 (S);
- 4.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje S. R., M. N. v. UAB „Arteta“, Nr. 3K-3-151/2007, kat. 116.5.3 (S);
- 4.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. G. v. K. G., Nr. 3K-3-551/2006, kat. 30.9.2; 30.12.2; 51; 116.5.1 (S);
- 4.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje L. V. v. UAB „Girteka“, Nr. 3K-3-525/2006, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S);
- 4.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus komercinio arbitražo teismas v. J. Š., Nr. 3K-3-403/2006, kat. 116.5.1(S);
- 4.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2006 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Šveicarijos konfederacijos AB „MAYER & CIE AG“ v. N. V. ir UAB „Vobekra“, Nr. 3K-3-131/2006, kat. 116.5.1; 116.5.3 (S);
- 4.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Alytaus apskrities viršsininko administracija v. Varėnos rajono valdyba, V. L., Nr. 3K-3-245/2005, kat. 116.5.1; 22.4; 21.1; 21.4.1.5 (S);
- 4.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2005 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje S. V. v. antstolis M. D., A. B., Nr. 3K-3-179/2005, kat. 104.10; 116.5.1 (S);

- 4.14. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Turto bankas v. A. K. ir A. P.*, Nr. 2-333-186/2017;
- 4.15. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje *R. B. v. BAB bankas SNORAS*, Nr. 2-1748-178/2016;
- 4.16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „TR-LOG“ v. UAB „Transbank logistics“*, Nr. 2-745-196/2016;
- 4.17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2016 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Autobusų nuomos centras“, UAB „Setrabus“, UAB „Trakų autobusai“, ribotos atsakomybės bendrovė „Ekotransmisto“ v. K. K.*, Nr. 2-549-157/2016;
- 4.18. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje *„Archstudija“ v. AB „Litgrid“*, Nr. 2-128-178/2016;
- 4.19. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Ekstra namas“ v. B. N.*, Nr. 2-62-186/2016;
- 4.20. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje *J. S. v. BUAB „Archidis“*, Nr. 2A-734-178/2015;
- 4.21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. rugpjūčio 21 d. nutartis civilinėje byloje *J. L. v. antstolei V. D., V. N.*, Nr. 2A-783-330/2015;
- 4.22. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje *Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos v. UAB „Premium fish“*, Nr. e2-899-196/2015;
- 4.23. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodo kolegija v. A. K.*, Nr. 2-487-117/2015;
- 4.24. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Garlita“ v. Dale of Norway AS*, Nr. 2-431-236/2015;
- 4.25. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje *Eastline Networks LLP v. UAB „Suada“*, Nr. 2-737-236/2015;

- 4.26. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Mens mentis“ v. UAB „Swedbank lizingas“, Nr. e2-383-516/2015;
- 4.27. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje BKU „Švyturio taupomoji kasa“ v. UAB „AM Investicija“, A. E., Nr. 2-1579/2014;
- 4.28. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Labė“ v. UAB „Transbank logistics“, Nr. 2-1195/2014;
- 4.29. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltieva“ v. Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, Nr. 2-1227/2014;
- 4.30. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „KAILINIAI LT“ v. L. V., Nr. 2-1015/2014;
- 4.31. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Klaistvita“ v. UAB „Trenzės transportas“, Nr. 2-438/2014;
- 4.32. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Santehnikos centras“ v. V. K., Nr. 2-824/2013;
- 4.33. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Congestum Group“ v. V. S., Nr. 2-1431/2010;
- 4.34. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Optimalių konsultacijų centras“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija, Nr. 2-1541/2009.

Santrauka

Magistro darbe analizuojama sprendimo už akių instituto problematika. Šis specifinis ginčų sprendimo būdas reikalingas apginti pažeistas šalies teises dėl kitos šalies pasyvaus elgesio. Sprendimo už akių institutas turi išlaikyti pusiausvyrą tarp civilinio proceso operatyvumo ir pasyviosios šalies procesinių teisių garantijų priimant sprendimą už akių. Sprendimo už akių institutu siekiama skatinti šalis rūpintis proceso eiga, užtikrinti proceso operatyvumą ir išplėsti teisminės gynybos ribas.

Sutarti dėl geriausiai sprendimo už akių tikslus įgyvendinančio reglamentavimo pasirodė gana problematiška, todėl Civilinio proceso kodekse buvo nemažai prieštaravimų. Nuo Civilinio proceso kodekso įsigaliojimo ne vieną kartą keista ne tik sprendimo už akių peržiūrėjimo tvarka, bet ir sprendimo už akių priėmimo sąlygos, tačiau 2017 m. liepos 1 d. įsigaliosiančiais pakeitimais panaikinti egzistavę prieštaravimai, įstatymo leidėjo klaidos, todėl galima tikėtis, kad galimybės prašyti priimti „tikrąjį“ sprendimą už akių arba sprendimą pagal byloje esančią medžiagą įtvirtinimas bei pakartotinio sprendimo už akių panaikinimas užkirs kelią piktnaudžiavimui, sudarys prielaidas proceso operatyvumui ir prisidės prie instituto efektyvinimo.

Sprendimas už akių gali būti priimamas kai viena iš šalių, kuri yra tinkamai informuota, be svarbių priežasčių neatvyksta į parengiamąjį ar teismo posėdį arba per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimo į ieškinį ar paruošiamojo dokumento, bet neprašo nagrinėti bylą jai nedalyvaujant ar atidėti teismo posėdį, o aktyvioji bylos šalis prašo priimti sprendimą už akių. Sprendimo už akių instituto esmė bei apeliacijos ir kasacijos reglamentavimas lemia tai, jog šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, gali prašyti teismo sprendimo už akių peržiūrėjimo, tačiau negali skųsti sprendimo už akių nei apeliacine, nei kasacine tvarka.

Summary

The thesis analyses the issues of decision in absentia. This specific method of dispute resolution is necessary to protect the violated party's rights by the other party's passive behaviour. Decision in absentia institute must maintain a balance between the timeliness of civil proceedings and passive party's procedural rights guarantees while passing decision in absentia. Decision in absentia institute aims to encourage the parties to take care of proceedings, to ensure process efficiency and expand the boundaries of judicial defence.

It proved to be quite problematic to agree on the best solution for decision in absentia regulation, thus the Code of Civil Procedure has been considerable controversial. Since the Civil Procedure Code came into force, there were amendments considering not only revision procedures, but also conditions for passing decision in absentia, but in 1st of July 2017 amendments will come into force that will eliminate existed objections, legislator's errors, therefore it can be expected that the possibility to request the court to hear the case on the merits based on the material on the case-file instead of a 'genuine' decision in absentia and the abolition of repeated decision in absentia will prevent abuse, constitute conditions for process timeliness and for effectiveness of the institute.

A decision in absentia may be passed when one of the parties, which has been properly informed, fails to attend the preparatory hearing or a hearing or fails to submit a response to the statement of claim or a preparatory document within the time limit specified not having a justifiable reason and has not submitted a request to hear the case in its absence or to delay the hearing but the other party present requests to pass a decision in absentia. The point of decision in absentia institute and regulation of appeal and cassation determine the fact that the party because of which the decision in absentia has been delivered may use special procedure in order to review decision in absentia, but cannot appeal the judgement neither under appellate, nor under cassation.